

“Grannens kor mjölkar alltid bäst”?
en tematisk innehållsanalys av debatten i Dagens Nyheter om
det finska utbildningssystemet

Helsingfors universitet
Allmän- och vuxenpedagogik
Pro gradu-avhandling 36 sp
Pedagogik
November 2019
Veronika Ekman

Handledare: Petteri Hansen & Gunilla
Holm

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Pedagogiska fakulteten		
Tekijä - Författare - Author Veronika Ekman		
Työn nimi - Arbetets titel "Grannens kor mjölkar alltid bäst"? en tematisk innehållsanalys av debatten i Dagens Nyheter om det finska utbildningssystemet		
Title "The neighbour's cow always milks the best"? a thematic content analysis of the debate in Dagens Nyheter about the Finnish educational system		
Oppiaine - Ämne - Subject Allmän- och vuxenpedagogik		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Pro gradu-avhandling /Petteri Hansen & Gunilla Holm	Aika - Datum - Month and year November 2019	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 55 s. + 4 s. bilagor
Tiivistelmä - Referat – Abstract Undersökningen utforskar utbildningsdebatten i Sverige genom att analysera hur den finska utbildningen och skolan behandlas i den svenska dagstidningen Dagens Nyheter. Syfte är att undersöka hur utbildning diskuteras i Dagens Nyheter och på vilket sätt Finland lyfts fram i debatten samt vad det är som sägs. Syftet är att klargöra vad Finlands funktion i debatten är. Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Ser man Finland som en förebild eller som något som släntrar efter eller något helt annat? Avhandlingen grundar sig på en allmän teori, Niklas Luhmanns systemteori och på forskningsteorierna, externalisering, referenssamhälle och medias roll i utbildningspolitiken genom vilka man öppnar det samtidsdiagnostiska fenomenet, den finska skolan i svensk mediekommentering. Tidigare studier har visat att det i dagens globaliserade värld är vanligt att se på andra länder i utbildningspolitiken och att storskaliga internationella jämförelser av utbildningssystem som PISA (<i>Programmet för internationell kunskapsmätning</i>) har lett till att andra länders resultat blivit referenspunkter och legitimerande argument i den globala utbildningspolitiken. För den empiriska undersökningen samlades data in från Dagens Nyheters digitala tjänst och arkiv. Materialet bestod av sammanlagt 38 artiklar som publicerats mellan 2010-2018 och nyhetsskällans egen sökmotor utnyttjades genom att använda nyckelorden "utbildning", "skola" och "Finland". Under denna period publicerades två PISA resultat år 2012 och 2015 som dessutom "hettade upp" debatten avsevärt. Efter materialinsamlingen utfördes en tematisk innehållsanalys utöver de artiklar som identifierats. Artiklarna som lyfte upp Finland och finsk utbildning kunde kategoriseras enligt tre olika huvudteman som var återkommande och centrala i Dagens Nyheter debatten. Artiklarna delade sig i Tema 1: Svensk skolpolitik och reform debatt, Tema 2: Lärare, lärarutbildning och lärarlöner och Tema 3: PISA, lärresultat och bedömning. Dessutom kunde Finlands funktion i debatten kategoriseras genom underkategorier i vilka Finlands funktion sågs som 1) Föredöme, 2) Släntrande efter eller 3) Referens men inte influens.		

Avhandlingens resultat ger förslag på att då Finland ses som föredöme är Finlands funktion en positiv referens i vilken olika goda sidor i det finländska utbildningssystemet uppvisas och projiceras gentemot det svenska systemet. Därtill visar resultaten att då Finland ses som något släntrande efter handlar det inte om att Finlands funktion blir en negativ referens utan mera om hur Sverige (bort-) förklarar Finlands PISA framgång för att legitimera sina egna beslut. Slutligen visar resultaten att Finlands funktion också kan ses som en referens men inte influens då man observerar Finland och jämför men varken i en positiv eller negativ mening eller så ses Finland som en bland andra referensländer. Man kan även urskilja att utbildningsdebatten "hettats upp" speciellt då nya PISA resultat har publicerats och att debatten i Dagens Nyheter varit livligast under åren 2011-2012. Sammanfattningsvis indikerar studiens resultat alltså att Finland lyfts upp i debatten och innehåller en funktion som referens men att graden av intensitet varierar och att det alltid är kopplat till den ständigt föränderliga dynamiken mellan länder och vem som är den som refereras till i just den tidpunkten.

Avainsanat - Nyckelord

Jämförande utbildningspolitik, Sverige, Finland, mediedebatt, externalisering, internationella referenser, PISA

Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited

Helsingfors universitets bibliotek – Helda/E-thesis (examensarbeten)

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Faculty of Educational Sciences		
Tekijä - Författare - Author Veronika Ekman		
Työn nimi - Arbetets titel "The neighbour's cow always milks the best"? a thematic content analysis of the debate in Dagens Nyheter about the Finnish educational system		
Title "The neighbour's cow always milks the best"? a thematic content analysis of the debate in Dagens Nyheter about the Finnish educational system		
Oppiaine - Ämne - Subject General and Adult Education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Master's Thesis /Petteri Hansen & Gunilla Holm	Aika - Datum - Month and year November 2019	Sivumäärä - Sidantal - Number of pages 55 pp. + 4 appendices
Tiivistelmä - Referat – Abstract The study explores the educational debate in Sweden by analysing how Finnish education and the Finnish school is discussed in the Swedish daily newspaper Dagens Nyheter. The aim is to investigate how education is discussed in Dagens Nyheter and in what way Finland is highlighted in the debate and what is said. The purpose is to clarify what Finland's function in the debate is. Is Sweden compared to Finland and if so, in what way? Is Finland seen as a role model or as something antiquated or something completely different? The dissertation is based on a general theory, Niklas Luhmann's systems theory and on the research theories, externalization, reference society and the role of the media in education policy by opening the contemporary diagnostic phenomenon, the Finnish school in Swedish media commentary. Previous studies have shown that it is common in today's globalized world to look at other countries in education policy and that large-scale international comparisons of education systems such as PISA (Programme for International Student Assessment) have led to other countries' results becoming reference points and legitimizing arguments in global education policy. For the empirical study, data was collected from Dagens Nyheter's digital service and archive. The material consisted of a total of 38 articles published between 2010-2018 and the news source's own search engine was utilized by using the keywords "education", "school" and "Finland". During this period, two PISA results were published in 2012 and 2015, which also significantly "heated up" the debate. After the material collection, a thematic content analysis was performed of the identified articles. The articles that highlighted Finland and Finnish education could be categorized according to three different main themes that were recurring and central to the Dagens Nyheter debate. The articles covered in Theme 1: Swedish school policy and reform debate, Theme 2: Teachers, teacher training and teacher salaries and Theme 3: PISA, learning outcomes and assessment. In addition, the function of Finland in the debate could be categorized by subcategories in which Finland's function was seen as either 1) a role model, 2) something antiquated or 3) a reference but not an influence.		

The study's results suggest that when Finland is seen a role model, Finland's function is a positive reference in which various good aspects of the Finnish educational system are presented and projected against the Swedish system. In addition the results show that when Finland is seen as something antiquated, it is not about Finland's function being a negative reference but more about how Sweden makes excuses to Finland's PISA success in legitimizing its own decisions. Finally, the results show that Finland's function can also be seen as a reference but not an influence when observing Finland and comparing but neither in a positive or negative sense or that Finland is seen as one among other reference countries. One can also distinguish that the education debate was "heated up" especially when new PISA results have been published and that the debate in Dagens Nyheter has been most lively during the years 2011-2012. In summary, the study results indicate that Finland is raised in the debate and has a function as a reference but that the degree of intensity varies and that it is always linked to the ever-changing dynamic between countries and who is the one referred to at that particular moment.

Keywords

Comparative education, Sweden, Finland, media debate, externalisation, international references, PISA

Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited

Helsinki University Library – Helda/E-thesis (theses)

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

Innehåll

1	INLEDNING: NORDISK UTBILDNING I EN VÄNDPUNKT	1
2	TEORI OCH UTGÅNGSPUNKTER: DEN SOCIALT KONSTRUERADE VERKLIGHETEN.....	4
2.1	Niklas Luhmanns samhällsteori	5
2.2	Jämförande utbildningspolitik, externalisation och referenssamhälle	9
2.3	Medians roll som åsiktsskapare	14
3	BAKGRUND OCH KONTEXT.....	18
3.1	Den nordiska utbildningsmodellen	18
3.1.1	Utbildningen i Sverige och det utbildningspolitiska läget i Sverige	19
3.1.2	Den finländska grundläggande utbildningen	22
3.1.3	Dagens Nyheter som en aktör i utbildningsdebatten.....	24
4	SYFTE OCH PROBLEMFORMULERING.....	26
5	METOD OCH MATERIAL.....	27
5.1	Typ av studie	27
5.1.1	Material	27
5.1.2	Kvalitativ innehållsanalys.....	29
5.1.2.1	Tematisk innehållsanalys	30
5.1.3	Begränsningar och tillförlitlighet.....	31
6	FORSKNINGSRESULTAT OCH ANALYS AV RESULTATEN.....	33
6.1	På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten?	33
6.1.1	Svensk skolpolitik och reform debatt	33
6.1.2	Lärare, lärarutbildning och lärarlöner	35
6.1.3	PISA, lärresultat och bedömning	37
6.2	Finlands funktion i debatten	41
6.2.1	Finland som föredöme.....	41
6.2.2	Finland släntrande efter.....	45
6.2.3	Finland som referens men inte influens	47
6.2.4	Sammanfattning av resultaten	49
7	DISKUSSION	52
	KÄLLOR.....	56
	BILAGOR	1

TABELLER

Tabell 1. Artikeltyper i Dagens Nyheter som valts för närmare undersökning	28

FIGURER

Figur 1. Skribentens modifierade version av Luhmanns (1995) sociala system med avhandlingens funktionssystem som är i fokus med rött.	6

1 Inledning: Nordisk utbildning i en vändpunkt

Diskurser om utbildning och skola sker och konstrueras konstant på olika arenor och i olika sammanhang. Människor har olika åsikter gällande mediernas position och funktion men man kan inte frångå det faktum att de innehar en central roll angående den allmänna debatten i vilken den gemensamma meningen utformas och förändras. Att "låna" (borrow) och att "låna ut" (lend) inom utbildningen (Steiner-Khamsi, 2004) har blivit centrala begrepp inom utbildningspolitiken och i vår globaliserade värld är det omöjligt att man inte ser på andra länder inom utbildningspolitiken. Denna globalisering av utbildningspolitiken har förändrat dynamiken mellan olika länder och deras självförståelse. Konstruerade bilder av nära "grannar" används strategiskt och förstärks i vardagskommunikationen. När det gäller Norden så ökar möjligheten att "låna" och "låna ut" på grund av tanken av delade värderingar och historia men man hänvisar även till hotbilder om vad som har hänt med vår granne kan också snart hända till oss. (Hansen, Wallenius, Juvonen, & Varjo, 2019.)

Resultat från internationella jämförelser av utbildningssystem har utvecklats till referenspunkter och legitimerande argument i dagens globala utbildningspolitik (Waldow & Steiner-Khamsi, 2019). Det har även visat sig i historien att internationella jämförelser av utbildningssystem har resulterat i krisretorik. Efter PISA (*Programmet för internationell kunskapsmätning*) resultaten år 2000 tog diskussionerna om skolans svaga tillstånd i ett antal länder fart. Man kan nästan beskriva vår tid som "århundradet av PISA-chockerna". Allt emedan vissa länder fått bättre poäng så har andra länders poäng sjunkit och när enskilda länder sett sina positioner i PISA- rankinglistorna förändras har de också gått igenom olika faser av politiska reaktioner. Skandalisering kunde förvandlas till avskandalisering, som sedan kunde förvandlas till omskandalisering och så vidare. (Landahl, 2018.) Steiner-Khamsi (2003) förklarar begreppet skandalisering som att lyfta fram svagheter i det egna utbildningssystemet som en följd av jämförelse. Under större delen av tiden efter andra världskriget sågs Sverige i medier runtom i världen som den främsta representanten för Norden och som referensland gällande utbildning. Med PISA resultaten i början på 2000-talet tog Finland över denna roll och det var även då Sveriges resultat började sjunka som svenska politiker började använda "bästa praxis" från andra länder för att legitimera den egna utbildningspolitiken. (Waldow, 2017.) Det är just i detta skifte som min avhandling tar avstamp.

Jag har därför valt att i denna avhandling se på utbildningsdebatten i Sverige genom att undersöka hur den finska utbildningen och skolan behandlas i den svenska dagstidningen Dagens Nyheter. Mediedebattens centrala roll har uppmärksammats i tidigare jämförande forskning men mediekommenteringen mellan Sverige och Finland har inte studerats så mycket fastän det gjorts mycket annan jämförande forskning mellan de nordiska länderna.

Jag har valt att avgränsa mitt arbete till att se på vad det är man säger om finsk utbildning i en svensk dagstidning, nämligen Dagens Nyheter. Den första orsaken till att jag valt att se på hur just Sverige talar om finsk utbildning är den eviga "storebror/lillebror" ordningen som råder mellan länderna. Så som i resten av världen ansågs Sverige också i Norden vara det ultimata referenslandet för utbildning som beundrades och följdes fram till 1990-talet (Hansen m.fl., 2019). Jag anser att Finland alltid tyckt att Sverige är ett steg före i allt men angående utbildning har Sverige sett Finland som en förebild, bland annat på grund av våra goda prestationer i internationella jämförelser som t.ex. PISA. Den andra orsaken till att jag valt att se på hur Sverige talar om utbildningen i Finland grundar sig på en tanke om att Finland har en förutsagd syn på hur Sverige kommer att tala om Finland och att det självfallet är intressant att a) se hurdan bild som konstrueras om Finland i svenska medier och b) hur vårt utbildningssystem granskas och diskuteras i Sverige. På så sätt kan man reflektera och lära sig mera om sig själv. Den tredje orsaken är att Sverige är utbildningspolitiskt väldigt olika till Finland och därför intresseväckande att se hur de talar om vår utbildning. Sverige har ju i motsats till Finland ett parallellt utbildningssystem med både fristående skolor och kommunala skolor och har sedan länge tillbaka i de nationella läroplanerna fokuserat mer på elevens självstyrda lärande och positionerat läraren mera som en handledare som stöder. Lärarkretsens status är också markant lägre i Sverige än Finland (Henrekson & Wennström, 2019).

Avhandlingens uppbyggnad följer Arto Noros (2000) argument om allmän teori, forskningsteori och sociologisk samtidsdiagnostik. Allmän teori kan uppfattas som generisk i den meningen att den ställer frågan om hur "samhället" konstrueras och försöker svara på den frågan och är inte i direkt relation med det empiriska materialet. Forskningsteori å andra sidan hänvisar till teoretiseringen av det som är direkt relaterat till forskningens empiri. Den allmänna teorin är den referensram som forskningsteorin bygger på. Noro (2000) fortsätter med att introducera den sociologiska samtidsdiagnostiken som kan ses som en sorts analys av periodspecifika kulturella mönster. I denna avhandling börjar jag med att introducera en allmän teori, Niklas

Luhmanns systemteori och fortsätter med att introducera forskningsteorierna, externalisering, referenssamhälle och medias roll i utbildningspolitiken genom att öppna upp det samtidsdiagnostiska fenomenet, den finska skolan i svensk mediekommentering.

Jag kommer att analysera texter i Dagen Nyheter som är den största dagstidningen i Sverige och har haft en central roll i utformningen av svensk utbildningsdebatt- och politik (Wiklund, 2007). Jag kommer att koncentrera min undersökning på åren 2010-2018 under vilka det publicerats två PISA resultat, år 2012 och 2015 (OECD, 2018). De centrala forskningsfrågorna för avhandlingen är: 1) *Hur diskuteras utbildning i Dagens Nyheter. På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten samt vad är det som sägs.* och 2) *Vad är Finlands funktion i debatten? Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Konstrueras den finska skolan som en förebild eller som något som släntrar efter eller något helt annat?*

Från ett vetenskapligt perspektiv är forskningen relevant då endast få liknande studier av den aktuella utbildningsdebatten i Sverige om finländsk utbildning tidigare kartlagts. Från ett samhällsligt perspektiv är frågorna som behandlas intressanta för politiker och beslutsfattare. Genom att analysera den pågående debatten bygger studien upp en djupare förståelse för hurdana frågor som behandlas i Sverige vilket i sin tur kan underlätta förståelse för utbildningsdebatter som pågår nu eller framtida debatter i Finland. Ökad kritisk uppmärksamhet av media och utbildning är viktigt för att man skall kunna utveckla en övergripande förståelse för den kontext som utformar utbildningsdebatt och politik.

2 Teori och utgångspunkter: Den socialt konstruerade verkligheten

Avhandlingens teoretiska utgångspunkter ligger enligt Noros (2000) uppdelning i en allmän teori, Niklas Luhmanns samhällsteori (systemteori) och forskningsteorierna, externalisering, referenssamhälle och medias roll i utbildningspolitiken. Eftersom Luhmanns systemteori är en del av hans teori om samhälle är det meningsfullt att bekanta sig mera allmänt med Luhmanns tänkande. Utifrån många texter har Luhmanns samhällsteori om sociala system försökt tolkas, analyseras och presenteras i all sin komplexitet. Centralt för avhandlingen är även utforskande av media som arena för utbildningsdiskurser. Denna del av avhandlingen ger alltså en översyn av litteraturen som stöder den empiriska delen och dess analys.

Enligt socialkonstruktivismen är verkligheten socialt konstruerad och människan bekräftar och modifierar ständigt denna verklighet i interaktion med andra. All interaktion sker i ett kulturellt och historiskt sammanhang som vi förhåller oss till och blir relevant i vårt handlande. Vi upprätthåller, konstruerar och rekonstruerar verkligheten. En konstruktivistisk syn på språk och verklighet är att se dessa som något som går in i varandra och inte kan skiljas åt. Att tala meningsfullt om en verklighet förutsätter att språket fungerar som en konstruerande lins. Konstruktivismen lägger betoning på institutionella kontexter och diskurser. (Boréus & Bergström, 2005; Justesen & Mik-Meyer, 2011.)

Berger och Luckmann (1966) förklarar i sin bok *The social construction of reality* hur man skall analysera sociala konstruktioner av verkligheten med hjälp av kunskapssociologin. Berger och Luckmann tillämpar en relativistisk inställning och fokuserar på hur vår delade verklighet är socialt konstruerad. Från ett så gott som gränslöst utbud av sätt att förstå och tolka verkligheten blir vissa verkligheter framträdande. På grund av att sociala konstruktioner är bara "versioner" av verkligheten måste de ständigt bekräftas för att kunna fortleva. Konstruktioner är självklart inte slumpmässiga men utgör sammanhängande och konkurrerande meningssystem. Den logik enligt vilken verkligheten är socialt konstruerad är i sin enklaste form följande; vissa begrepp och roller blir allmänt delade, institutionaliserade genom upprepade sociala interaktioner mellan individer och grupper (Burr 2003). Berger och Luckmanns (1966) intresse för vad som anses som kunskap och fakta i samhället och i synnerhet det som är relaterat till gemensamt "sunt förnuft" ligger nära sammankopplat till mitt forskningsintresse. Från alla möjliga sätt att tolka finsk

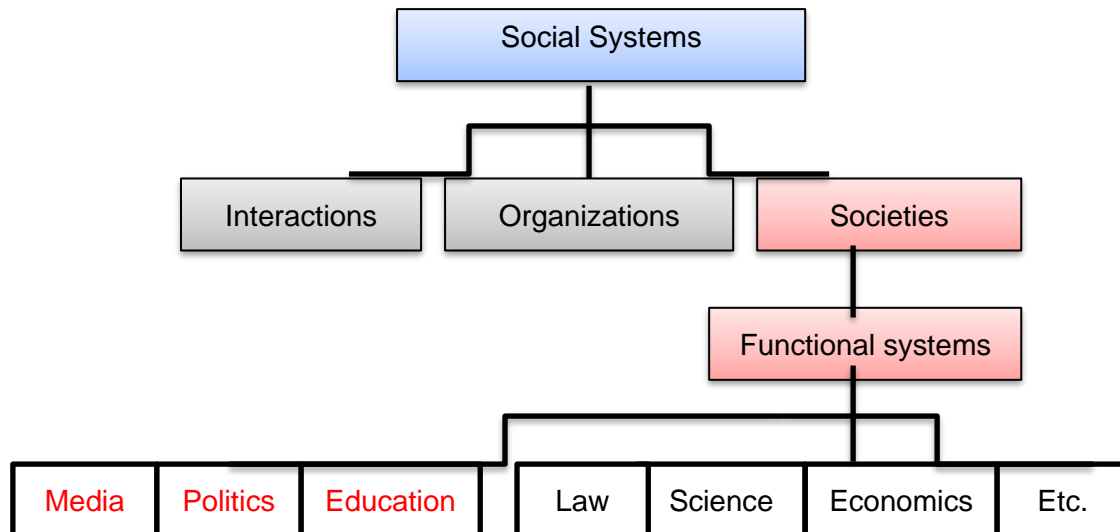
utbildning i Sverige har vissa representationer fått dominans i den offentliga debatten och det är just det jag vill ta fasta på i denna avhandling.

I motsats till de klassiska sociologiska traditionerna som ser samhället bestående av individer, aktörer eller enheter så skall jag till nästa presentera Niklas Luhmanns syn på samhället som kommunikation.

2.1 Niklas Luhmanns samhällsteori

Tyska sociologen Niklas Luhmann (1927-1998) har varit en av nyckelpersonerna inom sociologin de senaste årtionden med hans samhällsteori om sociala system. Luhmann ser i sin systemteori sociala system som autonoma och operationellt slutna och enligt honom befinner sig individen alltid i sociala systemens omvärld/omgivning. (Jönhill, 1995.) Denna tanke kan ses som ett nytt perspektiv till den sociologiska teoritraditionen. Luhmann blev känd för allmänheten på 1970-talet efter en debatt som han hade med Jürgen Habermas om systemteori och kritisk teori. Trots att det finns tydliga skillnader mellan de två teoretikerna så var båda insatta i både sociologi och filosofi. Luhmanns systemteori är en så kallad "grand theory", en samhällsteori som har sina egna logiska antaganden och grundar sig på en konstruktivistisk epistemologi (kunskapsteori). (Andresen, 2003; Görke, 2006; Gerim, 2017.) Luhmann har beskrivits av Jalava (2012) bland annat på följande sätt; *"Luhmanns stil och uttryckssätt anses vara svår. Läsaren slipper inte lätt undan och texterna brukar öppnas först efter flera läsningar. Det är här Luhmanns charm ligger. När det öppnas fungerar teorierna som ett giltigt verktyg för att analysera sociala fenomen och problem."*

Luhmann publicerade sitt stora teoretiska ramverk *Soziale Systeme* år 1984 och den karaktäriseras av för Luhmann typisk abstraktion och komplexitet. I verket diskuterar Luhmann flera samhällssystem som till exempel systemet för ekonomi, politik, religion, konst, utbildning, hälsa (vård), juridik, vetenskap, media samt diverse problem i det moderna samhället. Hans systemteori har tillämpats runtom i världen inom olika vetenskapliga discipliner som bland annat sociologi, statsvetenskap, juridik, familjeterapi, pedagogik, litteratur- och kommunikationsvetenskap samt i forskning av massmedia. Luhmanns systemteori baserar sig på den biologiska teorin om autopoiesis (självreproduktion) utvecklad av Humberto Maturana och Francisco Varela (1980). Med ett autopoietiskt system menar man ett system som producerar och reproducerar såväl den egna strukturen som sina egna beståndsdelar. (Jönhill, 1995; Görke, 2006; Davis, 2013.)

Figur 1. Skribentens modifierade version av Luhmanns (1995) sociala system med avhandlingens funktionssystem som är i fokus med rött.

Luhmann modifierade den ursprungligen biologiska teorin av Maturana och Varela och tillämpade den till sociologin. Luhmann ser samhället alltså som ett autopoietiskt system. Systemet är i sin tur indelat i mindre autopoietiska subsystem eller funktionssystem som fyller olika funktioner för samhället. Enligt Luhmann är de viktigaste subsystemen i det moderna samhället fokuserade på sin egen specifika uppgift såsom till exempel median, politiken, utbildningen, juridiken, vetenskapen och ekonomin. Differentieringen är funktionell: varje funktionssystem uppfyller en specifik funktion för det övergripande systemet, samhället. Differentiering leder till att samhället inte kan ses som en enhet utan att från olika observationspunkter ser världen alltid annorlunda ut. Varje system har egna koder och dessa system kan inte kommunicera direkt med varandra. Till exempel kan man tänka att medierna erbjuder en arena för politisk debatt medan politiken å andra sidan försöker påverka utbildningen genom lagstiftning. Alla dessa system har sitt egna sätt att reproducera och kan skiljas från varandra genom det. Enligt Luhmann bygger reproduktionen av sociala system på kommunikation. Luhmann ser att alla observatörer utgör en del av det systemet som de observerar och att varje socialt system är självbeskrivande och kännetecknas av autopoiesis. Termen autopoiesis, som ofta förekommer i cybernetiken (*det vetenskapliga område som omfattar studier av matematiska modeller för styrda system*) innebär att ett system måste hänvisa till sig själv när det "beskriver" något. När det gäller kommunikation som händer inne i ett system och då man försöker lösa förhållandet mellan systemet och dess omvärld/omgivning är detta avgörande. (Jönhill, 1995; Ingelstam, 2012; Gerim, 2017; "cybernetik", 2018.)

Luhmanns systemteori är relevant eftersom den lyfter fram medvetenheten om observatören som ofta utesluts från vetenskaplig forskning. Argumentet gällande observatören är enkelt och välkänt från det filosofiska resonemanget; eftersom allt i världen ses, betraktas eller uppfattas genom människors sinnen kan man inte rimligen tala om en oobserverad och därmed objektiv verklighet. Allt som existerar, observeras på ett eller annat sätt och filtreras därmed genom (mänskliga) sinnen. Saker och ting framstår alltid för någon och är därmed aldrig objektivt givet. Det är därför man inte kan prata om någon verklighet utan att överväga dess observatör. (University of Gratz, 2018.)

Garnett (2018) förklarar att enligt Luhmann uppstår ett system då två eller fler personer kommunicerar och samordnar handlingar meningsfullt. I denna kommunikationsprocess åtskiljs systemet från sin omvärld/omgivning. För Luhmann är social ordning möjligt genom att man bildar eller utvecklar (sociala) system. Sociala system kan inte ses som objekt utan det handlar om ett observationssätt i vilken man utgår från en distinktion mellan system och omvärld/omgivning. Detta betyder alltså att omvärlden/omgivningen är systemets "andra sida" som existerar för att man skall kunna särskilja vad som tillhör och inte tillhör systemet. Centralt är även aspekten att systemet inte har någon som helst prioritet över omvärlden/omgivningen. Reproduktion är det som differentierar systemet från sin omvärld/omgivning. Denna differentiering sker via systemets inre komplexitet eftersom denna komplexitet bildar systemets gräns och säkerställer att den är operationellt sluten. Följaktligen är gränserna för sociala system även gränser för mening, vilket innebär att varje system har sin egen mening och därigenom en dynamisk identitet. Den centrala tanken är dock att kommunikation endast kan äga rum inom ett system och aldrig mellan system, sociala system är alltså oförmögna att kommunicera med varandra utan kan endast kommunicera om varandra. Systemen påverkar alltså varandra. Enligt Luhmann kan systemen till och med tävla med varandra speciellt om ett systems mål endast kan realiseras på bekostnad av ett annat system. (Jönhill, 1995; Andresen, 2003; Görke, 2006.)

Kommunikation är inte något avskilt ifrån verkligheten. Det finns inte först en verklighet och sedan en kommunikation. Kommunikation formulerar och förändrar verkligheten. — Richard Ericson (1998)

Gerim (2017) fortsätter med att förklara att Luhmann behandlar kommunikation som grundelementet i sin teori i motsats till andra sociologiska traditioner i vilka antingen aktörer eller handlingar ses som grund. Hans kommunikationsbegrepp består av tre

komponenter: information, meddelande och förståelse. Den sistnämnda kan anses vara ny och den har en nyckelroll i Luhmanns koncept för kommunikation. Han säger att kommunikationen är bestämd genom den sista. Men med hjälp av förståelse ligger hans betoning inte på den psykiska dimensionen av kommunikation. Även om psykiska system kan påverka kommunikationen genom att irritera det och medföra strukturell koppling, har de inget direkt inflytande på kommunikationen. Han prioriterar förståelse inom kommunikation som bara kan existera genom sina relationer med annan kommunikation enligt sin autopoietiska struktur. Det vill säga att det behöver sammanhanget att annan kommunikation ska existera och att reproducera sig själv.

Luhmanns systemteori är relevant för avhandlingen i och med att målet är att forskaren sätter sig i positionen av observatör av andras observationer i och med att tanken är att se på hur de svenska medierna talar om finländsk utbildning. Avhandlingen berör även tre olika sociala system det vill säga utbildning och media samt politik som resonerar med varandra och med deras miljö.

2.2 Jämförande utbildningspolitik, externalisation och referenssamhälle

Schriewer & Martinez Valle (2004) förklarar att världen blivit allt mer sammanknuten i och med internationaliseringen och globaliseringen. Det gäller inte bara ekonomiska relationer, konsumtion, vetenskap, teknologi, kommunikation, media och turism utan även samtida utbildningssystem. Institutioner i dagens samhälle inklusive utbildningssystemet existerar inte isolerat från omvärlden utan befinner sig i konstant samspel med andra institutioner och påverkas även av större sociala strömningar. De nationella utbildningssystemen påverkas alltså inte bara av nationella utan även internationella, globala och externa influenser. Därför är det viktigt att förstå sig på hur det nationella bildas genom olika sammankopplingar, möten och korsningar med det globala. I och med utvecklandet av informationstekniken har politiker, beslutsfattare, forskare och även lärare fått ökad tillgång till idéer och praxis från en rad lokala, nationella och internationella källor. Dessutom har det även framkommit ökat tryck för att anta eller anpassa praxis och strukturer från andra håll. (Perry, 2008.)

Waldow (2012) förklarar hur det under de senaste årtionden inom utbildningen har vuxit fram olika begrepp och angreppssätt som t.ex. "policy learning" (Hall, 1993), "policy attraction" (Phillips, 2000) och "borrowing and lending" (Steiner-Khamsi, 2004). Alla dessa begrepp kännetecknas av att de är studier av processer i vilka kunskap om policy, administration, institutioner och idéer i en viss politisk miljö används för att utveckla processerna i en annan miljö. Begrepp som att "låna" (borrow) och att "låna ut" (lend) inom utbildningssektorn är alltså mycket vanligt i dagens värld och utgör en del av studier för jämförande pedagogik. Inom forskningsområdet jämförande pedagogik (eng. *comparative education*) är det centrala syftet att identifiera effektiva egenskaper och modeller som kan "lånas" av andra länder för att förbättra den egna utbildningen. Ända sedan början av 1900-talet har "lånande" av utbildningspraxis inom utbildning blivit en väletablerad del av jämförande utbildningspolitik. Intresseområden, referensländer och källor för bästa praxis har dock varierat mycket under åren. (Perry, 2008; Morris, 2015.)

Morris (2015) fortsätter med att förklara att logiken som ligger som grund för denna sorts politik bekräftas vanligtvis av en stark koppling mellan den ekonomiska prestationsförmågan, konkurrens/överlevnad i den globala/kunskapsekonomin och kvaliteten på skolan/utbildningen, mätt genom internationella jämförelser. Den

grundläggande logiken kan anges som följande:

- (a) Land A har en högpresterande ekonomi, vilket till stor del är resultatet av ett utbildningssystem som åstadkommit elever som innehar nödvändiga färdigheter och kunskaper, vilket framgår i de internationella testen.
- (b) Land B har motsatta egenskaper.
- (c) Om land B antar de kritiska egenskaperna från land A:s utbildningssystem, kommer de att förbättra både elevernas prestationer och sitt ekonomiska tillstånd.

Schriewer & Martinez Valle (2004) hävdar att många observatörer har dragit slutsatsen att utbildningssystemen i olika delar av världen börjat närma sig en ny internationell neoliberal modell. Men i jämförande utbildningspolitik framhävs ofta ändå det faktum att alla länder och regioner har olika sociala, historiska och ekonomiska förutsättningar och det är just på grund av dessa olikheter i förutsättningar som utbildningssystem från ett land inte direkt kan överflyttas till ett annat ("Jämförande pedagogik", 2018). Det är därför viktigt att ifrågasätta effektiviteten i att anpassa ett lands politik till andra länder med en annan kultur. Två viktiga begrepp som ofta förknippas med jämförande utbildningspolitik är standardisering och legitimitet. I och med att världen har globaliserats har det haft en stor påverkan på hur vi studerar och förstår oss på bland annat standardisering inom utbildningen. Här uppstår frågan om ifall "låning" inom utbildning har lett till att utbildningen blivit mer standardiserad i världen eller inte. En annan viktig aspekt är begreppet legitimitet. Till detta begrepp hör även den så kallade externalisationstanken som kontextualiseras i att man använder sig av en extern referenspunkt för utbildningssystemet. (Schriewer & Martinez Valle, 2004.)

Schriewer (1992, 2000) har utvidgat Luhmanns systemteori i sin externalisationstanke i vilken autopoiesis- processen inte endast omfattar en självreflektion, att se på sig själv som i Luhmanns systemteori men också mekanismen av externalisation, att se på andra. Externalisation sker när självreflektionen inte klarar av att lösa det problem som det sociala systemet upplever. Utgångspunkten för externalisationstanken är alltså en systemrelaterad reflektion som selektivt betonar vissa samhällen och deras institutioner i syfte att överföra dem till standardmodeller. Semantiska konstruktioner av detta slag är inte helt avskilda från strukturer som dominerar den internationella arenan. Externalisationen tillåter emellertid hög grad av frihet att välja och utvärdera internationella modellsamhällen och deras institutioner. (Schriewer, 2003.) Analys av medias roll är av stor betydelse för vår förståelse om just skärningspunkten mellan de

nationella och internationella inom det globaliserade utbildningspolitiska området. Dock hittills har allt för få studier av jämförande utbildningsforskare gjorts inom området fastän media så framstående formar hur bilder av "utbildningssystem på andra håll" och "internationella trender" är konstruerade i de nationella utbildningsdebatterna (Takayama, Waldow & Sung, 2013).

Takayama (2010) som forskat i Japan påpekar att efter att de goda resultaten från PISA i början av 2000-talet släpptes ut blev Finland i fokus för internationell beundran och andra länders blickar riktade sig mot det lilla landet i Norden. Att se mot andra länder var dock inget nytt i och med att utbildningen som kan ses som en av de centrala institutionerna för modernismen har i många industriella länder länge stått inför en allvarlig kris då medborgare börjat ifrågasätta den modernistiska ordningen och dess strävan efter rationalitet, vetenskap och utveckling. Efterkrigsdiskursen av utbildningsreformer efter andra världskriget har dragit från den modernistiska uppfattningen av universalism som kännetecknas av t.ex. "rättigheter" och "utveckling" och som utgjort kärnan i det så kallade "interna referenssystemet" som kännetecknas av t.ex. att referera till traditioner, tro och organisation. Det interna referenssystemet har länge fungerat som grund för utbildningssystemets institutionella legitimitet men i det nuvarande sammanhanget har dess diskursiva bas börjat ifrågasättas allvarligt och politiker söker nya diskursiva källor för att omformulera reformer. När människor ifrågasätter antaganden om hur familjer, skolor och andra moderna institutioner definieras och organiseras är traditionella symboler och språk inte längre en livskraftig källa för politisk legitimitet. I stället har reformdiskurser och politiska förslag "externaliserats" genom hänvisningar till "utländska exempel" och "internationella trender". Medan externalisationstanken begreppsliga idéer och diskurser för utbildning från utomlands som en kulturell nödvändighet för det moderna utbildningssystemet har den en benägenhet att inte kunna teorisera sin ideologiska effektivitet. Det vill säga externalisationstanken tar inte upp frågan om varför den får människor att mobiliseras vid en viss tidpunkt i historien. Kritiska forskare påminner om att vissa diskursiva metoder endast är ideologiskt effektiva när de riktar sig till människors äkta känslor av ångest, förtvivlan, hopp och strävanden i en specifik socioekonomisk och historisk omständighet. Diskussionerna om externalisationstanken måste därför svara på varför exemplen från utlandet och internationell konsensus uppnår deras avsedda ideologiska effekter vid ett visst ögonblick i historien. (Takayama, 2010.)

Takayama (2010) fortsätter med att ta upp Appadurais (1996) diskussion om kulturell globalisering som hjälpmedel för att placera externalisationstanken i det specifikt

kulturella och sociala sammanhanget av reflexiv modernitet. Utgående från tanken om en social fantasi hävdar Appadurai att i en starkt medialiserad och global värld i vilken massmedier ständigt tillhandahåller bilder av möjligheter på andra håll, drömmer människor om ett bredare utbud av "möjliga liv". Därutöver påpekar Ulrich Beck (2000, s. 66) utgående från Appadurais arbete *"Vad människor drömmer om, hur de skulle vilja vara, deras vardagliga utopier av lycka - de är inte längre endast knutna till ett visst geografiskt område och dess kulturella identiteter. Dessa medieproducerade bilder av andra utbildningssystem blir källor till sociala fantasier från vilka man kan utforma olika manus av föreställda liv, såväl egna som andras"*. Appadurais diskussion hjälper med att kontextualisera dagens politiska externalisation i utbildningen. Bilder av andra utbildningssystem som förmedlas med hjälp av PISA rankningar och framställs av massmedia blir ett kulturregister genom vilka önskningar och fantasier om utbildning artikuleras i olika nationella sammanhang. Som en följd av detta igenkänner människor sina egna nationella utbildningssystem genom en lins för upplevda utbildningssystem på andra håll. Det handlar alltså om en sorts tillvägagångssätt i vilken man legitimerar utbildningsreformer samtidigt som man utnyttjar människors känslor och drömmar för att få allmänheten att mobilisera sig mot de önskvärda riktningarna för utbildningsreformer. (Takayama, 2010.)

Referensinriktningen är en teoretisk strömning som enligt Steiner-Khamsi (2004) handlar om att använda referenser som källor till legitimitet internt eller externt för att motivera reformer påbörjade av beslutsfattare. Ringarp & Waldow (2016) fortsätter med att förklara att med internationella referenser menas referenser till andra länder och internationella organisationer eller data, material, rekommendationer osv. som producerats av andra länder eller internationella organisationer. Under de senaste 20 åren har ökningen av lättillgänglig internationell jämförande information såsom data som produceras genom storskaliga utvärderingar (bland annat PISA) hämtat med sig en ny dynamik till sättet som det internationella argumentet används. Emellertid förklarar Hansen m.fl. (2019) att när man närmar sig nuvarande och framtida utmaningar har PISAs roll som en indikator på det ideala skolsystemet kommit att ifrågasättas mer och mer. Det har resulterat i att andra länder inte längre observeras så mycket som modeller att följa utan snarare som en spegelhall där ens egna förväntningar och rädslor gällande utbildningen kan återspeglas. Man bör även komma ihåg att användningen av referensländer alltid är kopplat till den ständigt föränderliga dynamiken mellan referensen och den refererade. Som tidigare forskning har påvisat kan användningen av externa referensländer också vara väldigt flexibel. En specifik händelse, ett nytt policyprogram eller en PISA ranking kan leda till olika tolkningar inte bara mellan länderna utan även

inom det egna landet. Hansen m.fl. (2019) fortsätter med att påpeka att oavsett om det är avsiktligt eller inte att hitta lösningar från annanstans genom att idealisera den andra och skandalisera sig själv kan leda till oförutsedda konsekvenser som till exempel att förtroende mellan skolor, lärare och föräldrar försämrats. Likväl kan skandaliseringen av andra arbeta för att skydda det egna landet samtidigt som det dämpar kritiken som riktar mot en själv.

Schriewer (2003) förklarar att när man talar om utbildningens framtid kan man inte understryka nog behovet av att fokusera på det som teoretiskt sett har identifierats som själva utbildningssystemets "funktion". Enligt Luhmanns teori om social differentiering består denna funktion av att säkerställa att varje individ har en tillräcklig kapacitet till samhällsomfattande kommunikation. Även om det är möjligt att spåra hur sambandet till att en sådan definition kommit fram i och med uppbyggandet av de nationella utbildningssystemen på 1800-talet i samband med kraven på att enhetliga nationalstaterna, sträcker sig dagens kommunikationskrav långt utöver de nationella gränserna. Komplexiteten i dagens sociala realitet kräver att individen har en kapacitet för både samhällsomfattande och områdesomfattande kommunikation på alla nivåer som den lokala, regionala, nationella och globala. Det förutsätter förvisso förstärkning av språkliga färdigheter. Det förutsätter emellertid att man utvecklar lämpliga mentala attityder. Slutligen förutsätter det att man säkerställer en korrekt förståelse av de grundläggande "språken" (vetenskapliga, tekniska, sociala, politiska, konstnärliga) som råder i dagens värld. Med hänsyn till den stora betydelse som den allmänna diskursen har i formandet av den sociala verkligheten bör jämförande forskare och specialister inom internationell utbildning samt utbildningsexperter och planerare vara medvetna om att deras analyser, tolkningar, idéer och modeller bidrar till att bilda det diskursiva rummet, det vill säga morgondagens verklighet av deras respektive land. (Schriewer, 2003.)

2.3 Medians roll som åsiktsskapare

Falkheimer (2001) påpekar att världen blivit alltmer medialiserad och att det därför blivit allt viktigare att förstå sig på relationerna mellan medier och samhälle. Faktum är ju att alla nyheter, budskap och texter är skapade av någon det vill säga de är konstruktioner av verkligheten. Då man undersöker medietexter bör man alltså ifrågasätta vilka bilder av verkligheten som massmedierna förmedlar oss. Falkheimer (2001) frågar bland annat; Vem är det som får plats i det offentliga rummet och får uttala sig? Hur skildras samhället? Vilka normer och idéer är centrala i nyhetsproduktionen? Vad har texten för vinkling? Och slutligen även vad för effekt denna konstruerade bild har på mottagaren som läser texten? Det är relevant att inte se mottagarna som en homogen grupp som bara tar in informationen, meningen eller ideologin som så utan att var och en avkodar texten aktivt och detta är nära sammankopplat med kontext, socialt läge och tidigare erfarenhet. Avkodningen av texten kan alltså se väldigt olika ut hos olika mottagare (Gamson, 1992). Dessa frågor och denna kontext är relevant för avhandlingen eftersom man bör vara medveten om dem då man går in för att undersöka medietexter gällande utbildning.

Stack (2007) förklarar att både medier och utbildning är sociala institutioner som innehar centrala roller när det gäller utformandet av uppfattningar, övertygelser, värderingar, ideologier och eventuellt även handlingar hos individer i samhället. Vad är då relationen mellan dessa två institutioner och den praxis som är förknippad till dem? Hur representeras begreppen utbildning och skola i media? Vilka pedagogiska värderingar framhävs inom nyhetsmedier? McMillan (2002) har bland annat analyserat de nationella medierna i Storbritannien och vilken typ av händelser som lockar mediernas uppmärksamhet och hur påföljande utbildningshistorier blir utarbetade av pressen och utvecklas till en generaliserad kommentar om sociala frågor. Sådana typer av "meta-historier" är sätt att kommentera inte bara på själva händelser och sammanhängande teman om skolans standard, men också på bredare frågor om moral, disciplin och social ordning. Studien undersöker hur skulden fördelas av pressen både på ett öppet plan som i rubriktexterna så som underförstått genom rekrytering av yttre åsikter och i valet av specifika ord för att beskriva händelser. En annan intressant aspekt som Landahl (2018) tar upp är medians centrala roll i krisretoriken. Median har en fundamental position då det gäller skapandet av olika typer av kriser. Detta innebär att media inte bara kan konstruera men också de-konstruera kriser, det vill säga förutom att skandalisera kan medierna också avskandalisera sociala fenomen.

Stack (2007) anser att precis som medier har en tendens att ignorera utbildningen eller representera den ibland på nedsättande villkor så har utbildningsforskarna en tendens att förbise kritisk utredning av media och media som en social institution. Det är därför väsentligt att avhandlingen fokuserar på denna aspekt. I avhandlingen ligger även fokus på vilken effekt budskapet i de valda artiklarna har på mottagaren.

Kroon (2001) påpekar att de texter och bilder av vår verklighet som förmedlas till oss via massmedier idag har ett enormt inflytande på hur vi uppfattar vår omvärld. Hon har i sin doktorsavhandling *Debattens dynamik* tittat på olika slags mediedebatter i vilka olika deltagare i debatten ändrar och bygger på varandras utsagor. Hon har även undersökt hur debatter både producerar och reproducerar återkommande berättelser som vi tar som självklara sanningar om verkligheten. De så kallade mediedebatterna kan ses som ett resultat av att medierna fått en större inblick i politisk verksamhet samt att politiken i sig blivit mer offentlig och öppen och behöver mediernas medverkan.

Börjesson (2003) förklarar att en nyhet aldrig egentligen är något alldeles nytt utan snarare följer ett återanvänt mönster som vädjar till sådant som mottagaren redan känner till och har en uppfattning om. Nyhetstexten utgör ett exempel av den verklighet som mottagarna omfattas av och för att den skall fungera så måste den följa vissa regler i vilken individen som läser texten intar en medverkande roll i texten och verkligheten. För att texten skall kunna förstås så bör den dessutom följa en viss kulturell överenskommelse samtidigt som språket bygger på både sociala regler och normer. Ett bra exempel på dessa är språkliga kategorier som egentligen skall berätta för oss vad som är godtagbara, meningsfulla och giltiga indelningar. Liksom diskurser är kategorier styrande och producerande och dessutom aldrig neutrala utan innehar ett visst värde. McMillan (2002) framhäver också att det inte endast är de explicita uttalandena genom vilken medierapportering framför sin vinkling på händelser. Även valet av specifika ord innehar åsikter och utvärderingar och gör det på ett sätt som bygger på dessa åsikter i det beskrivna fenomenet snarare än att bara uttrycker dem som åsikter.

Medier formar alltså vår värld på många olika sätt och nyhetsmedier innehar en nyckelplats för utbildningspolitisk debatt. Att studera diskurser i massmedia kan ge viktiga insikter om till exempel dynamiken i utbildningsreformer. En av de mest kraftfulla platserna för att kunna påverka den offentliga debatten inom utbildningspolitiken är via nyhetsmedier som dessutom enligt Hall (1997) blivit erkända som heteroglossiska dvs. som ett mångfald av diskursiva platser som producerar och

reproducerar de ideologiska dimensionerna av den offentliga diskursen. Enligt Luhmann (2000) representerar massmedierna inte endast vår gemensamma sociala verklighet utan även producerar den och förklarar för oss vad som utgör det förflutna och vilka relevanta förhoppningar och förväntningar det finns för framtiden. Massmedia väljer presentationssätt som resonerar med underliggande mönster för tolkning bland publiken. Således är studier av mediedebatter ett fruktbart sätt att undersöka de underliggande mönster för tolkning hos hela befolkningar. (Levin, 2004; Cohen, 2010, Waldow, 2014.)

De flesta av mottagarna för nyhetsmedier är ju inte direkt involverade i det dagliga utbildningsarbetet. Alla har dock en gång gått i skolan och har troligen ganska starka minnen både negativa och positiva av sin skoltid, vilket i sin tur gör det möjligt för dem att engagera sig i utbildningsdebatten delvis genom att personifiera problemen. (Cohen, 2010.)

Luhmann beskriver sociala system som system som reproducerar sig i kommunikation. Luhmanns (2000) observationer om massmedia kan öppnas med två citat: *"Vad vi än vet om vårt samhälle eller om den värld vi lever i känner vi till genom massmedia "* och å andra sidan *"vi vet så mycket om massmedia att vi inte kan lita på dessa källor."* (s.1) Luhmann fortsätter med att förklara varför denna motsättning utgör det unikt moderna och produktiva elementet i massmedia. Hans argument bygger på två grundläggande idéer; för det första bildar massmedia ett operationellt slutet system som kan jämföras med andra sociala system, som t.ex. juridiken, politiken eller vetenskapen och för det andra kan massmedierna inte presentera en bild av en verklighet utan snarare skapar de själva verkligheten som de kommunicerar dagligen som nyheter och rapporteringar. Trots att denna verklighet är en tillverkad verklighet som uppstår selektivt och vi är medvetna om det är den socialt relevant och behåller sin giltighet, samtidigt som vi får en bild av en "verklig" verklighet om vi bara förstår hur den produceras, konstrueras och konsumeras. Luhmann tillämpar en uppfattning om "operationell konstruktivism" för att undersöka massmedians roll i uppbyggandet av den sociala verkligheten. Han ser massmedierna som observerande system som har en avgörande roll i samhällets generella självreproduktion. Massmedierna sprider inte bara information utan de bygger även en verklighet. (Varey, 2005; Tække, 2010; Bechmann, 2011.)

Bechmann (2011) fortsätter med att förklara hur Luhmann ser att det inte finns någon direkt återkoppling från mottagare till avsändare utan varsin part måste bygga upp sin egen bild av den andra. Medieproducenter har vissa idéer om vem de producerar för

men denna mottagare grundar sig endast på medieproducentens antaganden, spekulationer och statistik om mottagare. Massmedia måste individualisera och producera på ett generellt plan utan att kunna sammanställa för enskilda individer. Detta dilemma beskriver medias strukturella funktion.

Mycket komplicerade interaktioner skapas mellan media och individ. Som i teatern sätts individen framför en scen men utanför föreställningen vilket ger hen friheten att välja utan att ha ett val. Individen är tvungen att konstruera sin identitet eller sitt "själv" i dialog med media och inom gränserna som medierna bestämmer. (Bechmann, 2011.)

3 Bakgrund och kontext

För att förstå kontexten presenteras i detta kapitel den nordiska utbildningsmodellen kortfattat, utbildningen i Sverige och de utbildningspolitiska förändringarna som skett under senaste årtionden och den finländska grundläggande utbildningen. Det är viktigt för att förstå helheten att öppna upp situationen i och med att Sverige och Finland är utbildningspolitiskt väldigt olika varandra och det är ändamålsenligt att förklara dessa olikheter. Dagstidningen Dagens Nyheter och dess roll i utformningen av den svenska utbildningsdebatten- och politiken introduceras och redogörs för att senare kunna observera hur man använder Finland i mediedebatten för att skandalisera eller de-skandalisera Sveriges utbildningspolitik.

3.1 Den nordiska utbildningsmodellen

Antikainen (2006) förklarar att "The Nordic Model of Education" [är] ett försök att konstruera ett nationellt utbildningssystem på basis av lokala värderingar och praxis men som även omfattar internationella influenser och kan ses som ett internationellt exempel. De gemensamma egenskaperna består av de stora socialpolitiska attributen i den nordiska modellen; rättvisa, delaktighet och välfärd som även ses som det viktigaste målen såväl som den offentligt finansierade omfattande utbildningen som den viktigaste formen av denna ideala modell.

På 1960- och 70-talet förlängdes den obligatorisk grundutbildning i samtliga nordiska länder till nio år och den omfattande modellen antogs som utgångspunkt för utvecklandet av hela utbildningssystemet. Detta skedde under en tid av kraftig industrialisering, under en tid av utvecklingen av servicesamhället och till synes i en tid av stabil ekonomisk tillväxt som var inspirerad av en tämligen socialdemokratisk ideologi som betonade jämlikhet. Sverige positionerade sig som föregångare. Utbildningspolitiken i de övriga nordiska länderna har dock varit mer pragmatisk. Särskilt i Danmark har den nationella karaktären av den obligatoriska utbildningen varit mera lokaliserad och mindre enhetlig samt olika alternativ som lärlingsutbildningar har fungerat också i praktiken. I Norge, Finland och Island har den regionalpolitiska dimensionen varit central och vid sidan av medborgarskap har skapande av en nationell identitet även spelat en viktig roll i läroplanen. (Antikainen, 2006.)

En grupp PISA forskare förklarar den nordiska utbildningsmodellen som följande; den nordiska strategin för att uppnå hög kvalitet och jämlikhet i utbildningen grundar sig på

den offentligt finansierade omfattande grundskolan utan urvalskriterier fram till 16 års ålder. En del av strategin är att sprida skolnätet så att elever har en skola i närheten av sitt hem och ifall detta inte är möjligt som till exempel på landsbygden bör man förse elever med gratis transport till skolan. Införande av specialundervisning och ansträngningar för att minimera antalet elever som presterar lågt är också typiskt för de nordiska utbildningssystemen. Det har dock diskuterats i vilken utsträckning man fortfarande kan tala om en nordisk utbildningsmodell med tanke på effekterna av nyliberal politik i alla de fem nordiska länderna. Även om utbildningssystemen fortfarande uppvisar ett antal liknande inkluderande egenskaper har omfattande marknadsförings- och privatiseringspraxis i länderna, särskilt i Sverige väckt allvarlig tvivel om överlevnaden av denna nordiska modell. (Lie, Linnakylä, & Roe, 2003; Hylén & Skarin, 2008; Lundahl, 2016.)

I alla de nordiska länderna (förutom Finland) styrs skolan av en nationell läroplan och standardiserade test med en viss grad av organisatorisk frihet. Finland framträder annorlunda eftersom det inte finns några standardiserade test under den grundläggande utbildningen och inte heller skolinspektioner. Skolor i Norden får inte göra vinst förutom i Sverige, var 80 procent av privata skolor är aktiebolag som får göra vinst. Dessa vinster uppgår till sådana summor att de två största företagen har noterats på Stockholmsbörsen sedan 2016. (Dovemark, Kosunen, Kauko, Magnúsdóttir, Hansen & Rasmussen, 2018.)

Det är intressant att se att de nordiska länderna har så skilda resultat i PISA trots det liknande decentraliserade, målstyrda utbildningssystemen med högt lokalt inflytande och med elevens lärande i centrum. Finland har legat stadigt i toppen fastän man i relation till BNP satsar mindre på skolan än de andra nordiska länderna, Norge har legat runt eller under OECD- medeltalet fastän det är det enda nordiska landet med en tio-årig skola och Sverige har legat sådär lagom någonstans mittemellan. (Mathiasson, 2005.)

3.1.1 Utbildningen i Sverige och det utbildningspolitiska läget i Sverige

Sverige har som i resten av Norden ett väletablerat och decentraliserat offentligt utbildningssystem som styrs av mål som definieras på central nivå. Regeringen har det övergripande ansvaret och fastställer ramarna för utbildningen på alla nivåer. Kommunerna ansvarar för organiseringen av utbildningen allt i från

småbarnspedagogik (förskola) till gymnasiet inkluderat utbildning för elever med inlärningssvårigheter (grundsärskolan och gymnasiesärskolan), den kommunala vuxenutbildningen (Komvux), särskild utbildning för vuxna (särvux) samt svenskundervisning för invandrare (SFI). Största delen av finansieringen på dessa nivåer inklusive de fristående skolorna kommer från kommunala skatteintäkter. De halvt privatfinansierade fristående skolorna är öppna för alla och följer samma nationella läroplan som de kommunala skolorna. (Eurydice, 2016.)

I Sverige råder det skolplikt och den obligatoriska grundskolan är som i resten av de nordiska länderna 9 årig och börjar vid 7 års ålder och slutar vid 16 års ålder. Den småbarnspedagogiska verksamheten (kallas förskola i Sverige) är starkt understödd och tillgänglig från ungefär 1 års ålder uppåt. Mer än 90 procent av barnen i Sverige går i förskola eller fritidshem och fastän deltagandet i förskoleklassen är valfritt går 95 % av alla sexåringar i förskoleklass. Gymnasiet består av 18 nationella program och fem introduktionsprogram för elever som inte är berättigade till ett nationellt program. Bland de nationella programmen finns tolv yrkesprogram och sex högskoleförberedande program. (Eurydice, 2016.)

Utbildningssystemet i Sverige har genomgått ett antal reformer sedan 1990-talet och bland annat rätten att välja fristående grundskolor introducerades vid den tiden. Ett parallellt skolsystem som är uppbyggt av fristående skolor tillsammans med kommunala skolor är enastående i Norden. Systemet gäller för förskola, grundskola och gymnasiet. Både kommunala och fristående skolor på obligatorisk nivå är finansierade och avgiftsfria. Om en fristående skola tar avgifter av sina elever eller om inrättandet av den skapar allvarliga problem för de kommunala skolorna kan Skolinspektionen neka rätten till kommunala resurser. En godkänd fristående skola tilldelas resurser från kommunen för de barn som deltar i verksamheten. Skolinspektionen övervakar utbildningens kvalitet och ser till att bestämmelser följs. (Eurydice, 2016.) För tillfälle ägs de flesta av de svenska fristående skolorna av företag som har rätt att tjäna pengar på sin verksamhet. I de tre största svenska städerna går en fjärdedel av alla grundskoleelever och 40–55 procent av gymnasieeleverna i en fristående skola. (Lundahl, 2016.)

Läraryrket har i Sverige haft en ökad minskning gällande både status och attraktivitet under en längre tid. Enligt den internationella studien TALIS 2013 anser endast fem procent av svenska lärare att yrket är av hög status. (Eurydice, 2016.) Enligt en rapport från Sveriges Kommuner och Landsting, SKL är det totala

rekryteringsbehovet av lärare 187 000 heltidstjänster fram till år 2031 (Svensson, 2018).

Henrekson & Wennström (2019) förklarar i sin artikel att under de senaste 15–20 åren har Sverige drabbats av en försämring av flera viktiga aspekter i sin grundskola och gymnasieskola. Även resultaten i TIMSS (*Den internationella utvärderingsstudien för matematik och de naturvetenskapliga ämnena*) och PISA utvärderingarna har tytt på en betydande nedgång gällande elevernas kunskaper. Sverige har gått längst när det gäller att överge en kunskapsbaserad läroplan och en pedagogik där eleverna lär sig att tillämpa kunskap under lärarens instruktion och handledning. Samtidigt är Sverige också unikt bland västliga demokratier när det gäller vinstdrivande fristående skolor och skoltävling. Det var på 1990-talet som den nya nationella läroplanen ändrades så att eleverna förväntades successivt ta ett större ansvar för planeringen och innehållet i sin utbildning medan lärarnas huvudprioritet blev att stödja det självstyrda lärandet. Denna ändring lett till att ett stort antal lärare också finner sitt jobb otillfredsställande och överväger att lämna sitt yrke när ämneskompetensen ses som något sekundärt och den nationella läroplanen flyttar inflytande beträffande innehåll och planering från läraren till eleverna. Den slappa nationella läroplanen som inte specificerade i detalj vad som skulle undervisas eller vilken kunskapsnivå elever måste uppnå för att få ett visst vitsord gjorde det möjligt för fristående skolor att börja höja vitsorden på betygen. Detta fenomen uppmuntrade elever och föräldrar att välja fristående skolor för att få högre betyg. Denna betygsinflation tvingade såväl de offentliga skolorna som de fristående skolorna med hög akademisk standard att gradvis anpassa sig för att förbli konkurrenskraftiga. Kombinationen har visat sig vara mycket giftig för kvaliteten på utbildningen i landet. (Henrekson & Wennström, 2019.)

Ringarp & Waldow (2016) tar upp i sin artikel att i Sverige användes inte tidigare internationella referenspunkter som argument för reformer av beslutsfattare trots att Sverige på många sätt deltog i den internationella utbildningspolitiken. Detta förändrades runt 2007 då det internationella argumentet blev framträdande i den utbildningspolitiska diskursen som en legitimerande enhet och rättfärdigande för förändring. I artikeln hävdas att denna förändring är kopplad till sjunkande svenska PISA resultat och en förändrad uppfattning om dessa resultat i Sverige.

När det gäller utbildning har det varit en tydlig tendens för svenska beslutsfattare, medier och politiker att fokusera på det negativa och skildra skolan i Sverige som en pedagogisk dystopi som behöver brådskande och radikala reformer och inte heller utan

orsak. Det är därför intressant att se på hur man talar om finsk utbildning i medierna i Sverige och om man jämför sig med Finland, på vilket sätt gör man det.

3.1.2 Den finländska grundläggande utbildningen

Att lyckas få elever att uppnå höga prestationer samtidigt som man jämnar ut skillnader mellan elever är ett av huvudmålen för nationell utbildningspolitik i de flesta industriländer. I Finland och i de övriga nordiska länderna har detta tänkande dock en lång tradition. Att ge alla elever jämlika utbildningsmöjligheter och stödja de minst framgångsrika eleverna har varit ledande principer i den finländska utbildningspolitiken sedan 1900-talet. Utbildningen har också varit en integrerad del av det finländska nationella programmet för kulturell utveckling. I ett litet och avlägset land med ett udda språk har utbildningen för alla blivit en nödvändig resurs för att upprätthålla kulturell dynamik. Ett litet land har inte råd att lämna någon utanför utbildningen. Detta blev särskilt tydligt under 1990-talets lågkonjunktur då tron på utbildningens betydelse stärktes, inte minst vad gäller utbildningens sammankoppling med sysselsättningsmöjligheter och ekonomisk framgång (Arffman m.fl., 2007).

Den finländska grundskolan är till för alla barn vilket innebär att alla barn oavsett ålder, etnicitet, socio-ekonomisk bakgrund eller bosättningsort ska ha rätt till jämlik utbildning och skolan måste därför anpassa sig till varje barns behov. Detta har traditionellt varit den grundläggande värdegrunden för skolan i Finland. Utbildningen är gratis på alla nivåer från förskola till högre utbildning. Kvalitetssäkringen bygger på styrning istället för kontroll och det finns inget skolinspektionssystem i Finland. (Eurydice, 2017.) En annan viktig princip är att utbildningssystemet bygger på förtroende och ansvar. Utbildningen styrs genom förordningar, information och finansiering medan den lokala autonomin är stark. Till exempel lämnar de nationella grunderna för läroplanen mycket utrymme för lokal variation och enskilda skolor och lärare har mycket frihet att utforma sina egna läroplaner och sin undervisning. Dessutom äger den första nationella tentamen rum först i slutet av den allmänna gymnasieutbildningen. Undervisningen och pedagogiken i finländska skolor har utvecklats så att den lämpar sig för heterogena elevgrupper. I linje med denna princip beaktas elevernas egna intressen och val också i skolan när man planerar läroplanen samt väljer innehåll, läroböcker, inlärningsstrategier, metoder och bedömningssätt. Allt detta kräver en flexibel, skolbaserad läroplan som är planerad av yrkeskunniga lärare och som baserar sig på en elevcentrerad undervisning och handledning. (Arffman m.fl., 2007).

En viktig aspekt då det gäller att undervisa hela åldersgrupper i heterogena grupper ligger i det faktum att den omfattande grundskolepedagogiken skiljer sig avsevärt från den pedagogik som tillämpas i parallella skolsystem som kännetecknas av påtaglig indelning. Heterogena grupper kräver högutbildade lärare som är äkta experter inom pedagogik. Detta på grund av att i omfattande system är lärarens uppgift att ta hand om varje enskild elev och att acceptera och kunna handskas med en mångsidig elevkår i vardagen. Den heterogena grupperingen som bland annat framstår av studier som genomfördes på 1970- och 1980-talet då grundskolan uppbyggdes och bekräftas av PISA resultat tycks vara till stor förmån för framförallt de svagaste eleverna. (Arffman m.fl., 2007.)

Fastän Finland var bland de sista länderna i Europa att införa obligatorisk grundutbildning år 1921 (Eurydice, 2017) har utvecklingen av den finländska grundskolan istället varit harmonisk och fått stöd av en bred kulturell och politisk konsensus om huvudlinjerna i den nationella utbildningspolitiken. I den finländska kulturen har större politiska konflikter och plötsliga förändringar i pedagogiskt tänkande varit relativt sällsynta. Under hela 1900-talet utvecklades utbildningen jämnt och i överensstämmelse med behoven hos de olika befolkningsgrupperna och regionerna. Försättningsvis tack vare den höga kvaliteten på den finländska lärarutbildningen är utbildningens kvalitet hög vid alla landets skolor. (Arffman m.fl., 2007.) De fanns även planer i Finland att följa Sverige och införa fristående skolor men tanken övergavs efter att PISA år 2000 rankade Finland i topp. I själva verket har möjligheter till skolval ändå framträtt också i Finland genom att skolor kan profilera sig med att erbjuda speciella ämnen som språk eller musik. (Lundahl, 2016.)

Emeritusprofessor Reijo Miettinen (2013) från Helsingfors Universitet har listat några orsaker som enligt honom påverkat den finländska framgången i PISA. Han tar upp att det finska språket är ett fonetiskt språk och landet har lite invandrare. Han framhäver även att i Finlands politiska historia har utbildning och vidareutbildning alltid värderats högt. Han fortsätter med att påpeka att den sena ekonomiska omvandlingen och behovet av att integrera befolkningen gav efter andra världskriget en möjlighet till social framgång för många. Andra aspekter som är betydande är läraryrkets popularitet och status samt lärarnas höga utbildning och yrkesskicklighet. Vidare påverkar den decentraliserade förtroendebaserade förvaltningen av grundläggande utbildning och skolor och dess lärare som har mycket autonom makt. Sist framhäver han vikten av det specialpedagogiska systemet som ska ta fasta på problem i lärandet tidigt och ge stöd vid

behov samt övriga samhällseliga tjänster såsom rådgivning och familjerådgivning, daghem och det offentliga bibliotekssystemet.

3.1.3 Dagens Nyheter som en aktör i utbildningsdebatten

Dagens Nyheter (DN) är en daglig morgontidning som utges i Stockholm. Tidningen har en rikstäckande spridning, fastän den ibland beskyllts av att vara för stockholmscentrerad. DN utges av AB Dagens Nyheter som är dotterbolag till Bonnier AB. Aktiemajoriteten av tidningen innehas sedan 1924 av familjen Bonnier. Tidningen är en av Sveriges största och anses som en av de mest inflytelserika. DN grundades 1864 av Rudolf Wall under en tid då den industriella utvecklingen gav nya förutsättningar för tidningsutgivningen. Walls ambition var att skapa en tidning som var tillgänglig för breda samhällsskikt. Dagens Nyheter har länge noterats för sin grundliga täckning av nyheter och har i allmänhet följt en liberal politiskt linje. Tidningen intog en ställning som ledande opinionsorgan under efterkrigstiden i Sverige och denna ställning har inte egentligen varit hotad fast enligt antalet upplagor gick kvällstidningen Expressen förbi år 1958. Utbildningsfrågor har även debatterats flitigt under de senaste 15 åren och DN har innehaft en central roll när det gäller även den debatten i Sverige. Alltså kan man se Dagens Nyheter som verkat i över 150 år som en väletablerad institution i det svenska medielandskapet. I dag har tidningen cirka 570 000 läsare i print och cirka 600 000 digitalt. (Wiklund, 2006; "Dagens Nyheter", 2017.)

Dagens Nyheters debattforum DN Debatt har enligt Kroon (2001) även vunnit en stark position bland andra medier för sina intensiva lanseringar och redigeringar av debattartiklar och sina korta mediedebatter i vilka man fokuserar på att diskutera ett ämne koncentrerat under en viss tidsperiod mellan olika parter. Dagens Nyheter fungerar även ofta som källa för kommentarer och diskussioner i andra medier och nyheter samt som en början till större mer omfattande debatter. Enligt olika undersökningar som gjorts av DN debatt framgår det att cirka 30-40 procent av debattartiklarna är initierade av redaktionen vilket har kritiserats för att debattredaktionen tillsammans med ledarredaktionen kan styra debatten och vem som blir hörd (Frigyes, 2000).

Wiklund (2007) poängterar att DNs debattsidor kunde kallas utbildningspolitikens catwalk för att de i många års tid fungerat som plattform för uppvisning av den svenska skolan och dess förfall. Inte heller vilka röster som helst hörs utan endast sådana som ligger nära tidningens politiska linje kommer fram. Wiklund fortsätter med att framhäva att då man debatterar skolan så lyfts vissa aspekter fram och andra förblir gömda. Man

gestaltar vad skola och utbildning är och framför allt hur det borde vara. Hur slagkraftiga dessa konstruktioner av verkligheten av skolan blir beror mycket på hur mycket utrymme de får i starka medier som Dagens Nyheter. Som tidigare nämnts innehar Dagens Nyheter i Sverige en stark opinionsställning som arena för konstruktioner av verkligheten och genom tidningen produceras och sprids vissa sorters sanningar. DN har dessutom tagit en stark ställning som aktör i utbildningsdebatten genom att aktivt lyfta skola och utbildning fram på sina sidor och på så sätt beskriva, benämna och bestämma om dessa. På 1990-talet fick utbildningen mycket synlighet på debatt- och ledarsidorna men nuförtiden har debatten blivit smalare och enligt Wiklund börjat mera se ut som en utbildningspolitisk manifestation än en öppen debatt var många olika röster hörs. Sedan 90-talet har diskussionen präglats av en sorts krisdebatt i vilken två sidor lyfts fram. En som ser skolan som *nyskapande och trendbetonad* och en annan som ser skolan som *traditionsenlig och förlegad*. Grunden till denna kriskonstruktion är medielogik det vill säga det är mycket intressantare att i medier skildra problem, brister och svårigheter än något som är bra och flyter på. Konflikter mellan motståndare är lättare att beskriva och uppmuntrar till polarisering.

När det gäller PISA debatten kan man egentligen se PISA som en argumentationsbärare för det som man redan tror sig veta. Det är inte PISA som skapar debatten utan den hamnar i en redan pågående utbildningsdebatt. Det som är positivt är dock tanken att PISA på ett sätt demokratiserar utbildningsdebatten för att resultaten fungerar som underlag för många olika aktörer att gå in i debatten. Jämfört med många andra undersökningar så håller PISA en mycket hög kvalitet och utvecklas kontinuerligt. (Mathiasson, 2005.) Å andra sidan förutom att PISA är en permanent praxis som äger rum vart tredje år anses utvärderingen också som ett hot till utbildningssystem genom att bortse från nationella särdrag och genom att betona internationell standardisering, konkurrens och kostnadseffektivitet när det gäller ekonomiska insatser och läranderesultat. (Hansen m.fl. 2019.)

4 Syfte och problemformulering

Avhandlingens syfte är att undersöka debatten och vad som sägs om utbildningen i Finland i den svenska dagstidningen Dagens Nyheter. Avhandlingen skall även bidra till att förklara relationen mellan medier och utbildning och belysa hur de är nära sammankopplade i skapandet av en gemensam förståelse om båda systemen. För att förstå mediedebatten utforskas även hur man i dagens värld använder sig av externalisationstanken och referenssamhälle inom utbildningsdiskursen.

De centrala frågorna som behandlas i denna avhandling är:

1. Hur diskuteras utbildning i Dagens Nyheter. På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten och vad är det som sägs.
2. Vad är Finlands funktion i debatten? Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Konstrueras den finska skolan som en förebild eller målas den som något som släntrar efter eller något helt annat?

Forskningen ingår i det sociologiska området av pedagogikforskning.

5 Metod och material

I detta kapitel motiverar jag materialets urval och avgränsning samt beskriver metoden för insamlingen och innehållet i mitt material. Jag börjar med att presentera min ansats som är kvalitativ sedan fortsätter jag med att beskriva mitt material och min metod vid datainsamlingen och öppnar upp min analysmetod - tematisk innehållsanalys. Slutligen behandlar jag studiens begränsningar och tillförlitlighet.

5.1 Typ av studie

Avhandlingen utgår från en kvalitativ ansats. Patton (2002) ser den kvalitativa studien som en sorts dokumentärfilm som erbjuder en djupgående beskrivning av något som utvecklas, rör sig och förändras med tiden. Det handlar alltså inte om att generalisera utan om att till exempel plocka fram något specifikt, beskriva något fenomen, förstå vissa handlingar eller tolka teoretiskt någon företeelse. I den kvalitativa forskningen räcker det inte med att man bara läser texter utan som en kvalitativ forskare bör man kunna hitta det som är meningsfullt i texterna. Puuronen (2012) påpekar att då man ser på relationen mellan forskaren och forskningsobjektet bör man komma ihåg att förförståelse, erfarenhet, utbildning, intresse samt akademisk och samhällslig press påverkar forskningens gång. Hur man väljer att se på forskningsobjektet avgränsas även av val av teorier, metoder och etiska utgångspunkter. Det som är viktigt enligt Braun (2006) är att det teoretiska ramverket och metoden stämmer överens med vad forskaren vill veta och att man står bakom dessa beslut.

5.1.1 Material

Arbetet utgjordes som en empirisk undersökning där det huvudsakliga innehållet grundar sig på samhällsvetenskaplig teori och data samlades in från Dagens Nyheters digitala tjänst och arkiv som är avgiftsbelagt. Mediekällan Dagens Nyheter valdes på grund av att den är den största dagstidningen i Sverige och är därför mycket relevant och legitim aktör i den offentliga debatten. Materialet består av sammanlagt 38 artiklar i Dagens Nyheter av vilka 10 är vanliga artiklar eller nyhetsartiklar, 19 är debatter, kulturdebatter eller repliker och 9 är ledartexter (se tabell 1 nedan). Majoriteten av artiklarna är alltså debattartiklar vilket känns ganska naturligt då mitt fokus ligger just i att se på utbildningsdebatten. Fastän jag inser skillnaderna mellan de olika artikeltyperna i mitt sampel har jag inte indelat texterna enligt typ i min analys. Jag anser att denna typ av differentiering inte är nödvändig för att svara på mina

forskningsfrågor även om det skulle ha varit intressant att identifiera olikheter och likheter mellan artikeltyperna.

Det är omöjligt att ta fasta på alla diskurser som pågår och jag har därför valt att fokusera på åren 2010-2018. Under denna period har även två PISA resultat publicerats år 2012 och 2015 (OECD, 2018) som dessutom "hettat upp" debatten avsevärt. Tidsperioden gör det även möjligt att jämföra om och hur diskursen påverkats av PISA resultaten. Från forskningslitteraturens synvinkel väcktes ju Sverige till att se på andra länder först efter PISA-katastrofen 2007. För att hålla avhandlingen inom rimliga ramar har jag behandlat data "som ett". Jag ser inte det som ett problem för oavsett i vilken del av tidningen en text har publicerats och om en journalist eller en läsare producerat den bidrar alla artiklar fortfarande till frågan om hur finländsk utbildning konstrueras i tidningen.

Eftersom jag hade en stor mängd data att analysera var jag tvungen att vara strikt med urvalskriterierna för att upprätthålla en hanterbar storlek på samplet. Texter som endast rörde finländsk utbildning förbigående slopades. I urvalet följde jag riktlinjen i vilken en väsentlig del av texten var relaterat till frågan om finländsk utbildning och skola för att den skulle väljas för närmare utforskning. Nyhetskällans egen sökmotor utnyttjades genom att använda nyckelorden "utbildning" eller "skola" och "Finland". Därefter utfördes en tematisk innehållsanalys utöver de artiklar som identifierats.

Tabell 1. Artikeltyper i Dagens Nyheter som valts för närmare undersökning

Artikel eller Nyhetsartikel	Debatt, Kulturdebatt eller replik	Ledare	Sammanlagt
10	19	9	38

Genom att se på de utvalda texterna i tidningen hoppas jag att kunna skildra en omfattande bild av den rådande debatten kring forskningsfrågorna. Det huvudsakliga intresset ligger alltså i att se på utbildningsdebatten och undersöka hur den finska utbildningen och skolan behandlas i Dagens Nyheter och om man jämför sig med Finland så på vilket sätt gör man det. Mitt intresse ligger även i att se på vilket sätt detta jämförande tar form i reflektion över det egna landets det vill säga Sveriges utbildning och utbildningssystem och ifall referensen används som argument för legitimering, berättigande eller fortsatt inriktning.

5.1.2 Kvalitativ innehållsanalys

Innehållsanalys kan ses som en av de mest använda analysmetoderna för kvalitativ forskning, speciellt om man ser på innehållsanalys som en teoretisk ram för att se och analysera skriven text, hört tal eller sedda observationer. Enligt Bergström & Boréus (2000) handlar innehållsanalys på ett allmänt plan om en sorts tolkning av innehållet i texter, språkutbyten, debatter, medieinslag, protokoll, böcker, bilder osv. genom systematisk kategorisering av teman och en subjektiv och holistisk tolkning av textens delar både helhet och dess kontext samt betraktande av både det synliga och det underförstådda innehållet.

Materialet för denna avhandling kommer att uppdelas och klassificeras med hjälp av innehållsanalys. Metoden är systematisk och flexibel samt ett bra sätt att sammanställa materialet i praktiken. Syftet med innehållsanalys är att skapa en tydlig beskrivning av fenomenet som studeras genom att organisera materialet på ett tydligt sätt men utan att förlora den information man önskar få ut av materialet. När innehållsanalys används klassificeras materialet baserat på en teoretisk ram. I det här fallet styrs alltså analysen av något tema eller begreppshelhet. Det första steget i innehållsanalysen är att bilda en analysram. Med hjälp av klassificeringarna kan man från materialet plocka ut det som man tycker är väsentligt och lämna resten bort eller göra en kategori av det som heter "annat". (Tuomi & Sarajärvi, 2009.)

Salo (2015) påpekar att analysen alltid styrs av forskningsfrågorna, forskarens antaganden, tankar och teoretiska idéer. Materialet kommer inte att svara utan att forskaren vet vad hen frågar fastän materialet nog kan föreslå vad som är värt att fråga. Jag vill i denna avhandling närma mig materialet och göra min analys enligt synsättet att jag kontinuerligt tänker ihop med teorin. Salo (2015) fortsätter med att förklara att det inte heller finns något direkt recept för analys som följer ett synsätt i vilken man kontinuerligt tänker ihop med teorin. Slutresultatet är inte så klart och det är inte lätt att kontrollera eller organisera. En sådan analysstil är experimentell och framväxande och därför svår att förklara. Forskningsprocessen följer inte den traditionella linjära formeln "material – resultat – analys" eftersom analysen görs överallt och hela tiden samtidigt med att man tänker ihop med teorin. Avsikten bakom analysen är att expandera tänkandet även om det kanske inte är så lätt. När man tänker på materialet ihop med teorin är meningen att det producerar information på ett nytt sätt. Analytisk läsning av materialet kräver också att man utvidgar analysens begränsningar och öppnar upp det i texten. Att utföra en kvalitativ analys har i tiderna

jämförts med bland annat att väva ett nät, cykla eller synliggöra bleknad text igen. Det handlar om att göra och utveckla färdigheter. Som bäst blir analysförfattaren allt mer skicklig med tiden. Metodologiska val är inte endast tekniska utan analysen är full av insikter och överraskningar. (Salo, 2015.)

5.1.2.1 Tematisk innehållsanalys

För att gå ett steg längre kommer jag vidare att använda mig av tematisk innehållsanalys. Tematisk innehållsanalys är en metod som används för att identifiera, analysera och rapportera mönster (teman) i data. Med hjälp av metoden får man en rik beskrivning av datauppsättningen i detalj. Metoden möjliggör även tolkning av olika aspekter av ämnet. Tematisk analys kan också ses som en konstruktivistisk metod som undersöker hur händelser, verkligheter, betydelser, upplevelser och så vidare resulterar i en rad diskurser i samhället. Vad klassas då enligt tematisk innehållsanalys som ett tema? Ett tema bör fånga något viktigt i data i relation till forskningsfrågorna och representera en viss nivå av mönstrad respons eller betydelse i datauppsättningen. Men annars så finns det inga direkta regler så forskarens bedömning är nödvändig för att avgöra vad ett tema är. Man bör ha en viss flexibilitet och ett tema är inte nödvändigtvis beroende av mätbarhet utan snarare av om det fångar något viktigt i relation till de övergripande forskningsfrågorna. (Braun, 2006.)

Braun (2006) fortsätter med att förklara att om man till exempel vill ge en rik tematisk beskrivning av hela datauppsättningen så att läsaren får en känsla av de dominerande eller viktiga temana så måste temana som man identifierar och analyserar vara en exakt återspeglning av innehållet i hela datauppsättningen. I en sådan analys förlorar man något i djup och komplexitet men får en rik övergripande beskrivning. Jag har valt att i denna avhandlings första del av analysen (kapitel 6.1) att använda mig av denna sort av tematisk analys. Ett alternativt användningssätt av tematisk analys är att förse med en mer detaljerad och nyanserad redogörelse för ett specifikt tema eller grupp av teman inom data. Detta kan relatera till en specifik fråga eller intresseområde inom data. Jag har valt att använda denna typ i den senare delen av min analys (kapitel 6.2).

Braun (2006) påpekar att teman eller mönster i data kan identifieras på ett av två huvudsakliga sätt i tematisk analys: på ett induktivt eller "nerifrån upp" sätt eller på ett teoretiskt/deduktivt "uppifrån ner" sätt. I denna avhandling utgår jag från ett teoretiskt/deduktivt sätt. En teoretisk tematisk analys drivs av forskarens teoretiska eller analytiska intresse för området och är således mer uttryckligen analytiskt driven.

Denna form av tematisk analys har en viss tendens att ge en mindre rik beskrivning av totala datauppsättningen och istället ge en mer detaljerad analys av någon specifik aspekt av data. Dessutom påverkar valet mellan det induktiva eller teoretiska tillvägagångssättet hur och varför man kodar data. I den teoretiska analysen så kodar man för en specifik forskningsfråga som jag gjort i min analys då det gäller min andra forskningsfråga; Vad är Finlands funktion i debatten?

5.1.3 Begränsningar och tillförlitlighet

Kvalitativ forskning bygger på forskarens öppna subjektivitet och erkännandet av att forskaren själv är ett viktigt forskningsverktyg. I kvalitativ forskning är huvudkriteriet för tillförlitligheten forskaren själv. Som ett resultat är kvalitativ forskning mycket mer personligt och innehåller mer av forskarens egna tankar och reflektioner än kvantitativ forskning. (Eskola & Suoranta, 2005.) I denna avhandling ligger fokus på att utforska sociala konstruktioner av verkligheten genom att analysera debatten i Dagens Nyheter och detta leder oundvikligt till att jag som forskare även blir en del av diskursen. Egna värderingar och kunskap påverkar hur jag ser på forskningsobjektet och detta inverkar även på hur avhandlingen utvecklats och vad slutresultat blivit.

För att en kvalitativ forskning skall ses tillförlitlig och ha ett trovärdigt resultat är det viktigt att valet av teoretiskt perspektiv och begrepp är relevanta för studiens syfte, att man dokumenterar och kommunicerar forskningsprocessen noggrant och förklarar hur materialet samlats in och bearbetats samt svarar på sina forskningsfrågor. (Fejes & Thornberg, 2009.) Jag har strävat till att svara på mina forskningsfrågor utgående från min teori och öppna upp min forskningsprocess så noggrant som möjligt men är såklart medveten om att mitt material kunde ha tolkats på ett annat sätt av en annan kvalitativ forskare. Slutresultatet är min tolkning av utbildningsdebatten som stöds av liknande tolkningar som gjorts i tidigare studier som ytterligare baserar sig på forskningsteorierna.

Temat för hela avhandlingen är även tidsbundet och kan ses som en "polaroidbild" av just en viss tid och debatt som påverkar hur överförbara forskningsresultaten är. För att öka tillförlitligheten har jag regelbundet träffat min handledare och diskuterat ämnet med honom eftersom han varit insatt i både den allmänna teorin (Niklas Luhmanns systemteori) och forskningsteorierna (externalisering, referenssamhälle och medias roll i utbildningspolitiken) som avhandlingen grundar sig på. Teorin har jag använt aktivt för att konstruera tolkningar av mitt material. Tolkningskategorierna är mina egna och

måste även ses över kritiskt eftersom andra forskare kunde ha gjort andra kategoriseringar av materialet än vad jag gjort.

Jag inser de begränsningar som mitt material har som till exempel att det är ett ganska litet sampel från en specifik tidsperiod och att resultatet skulle ha kunnat se mycket annorlunda ut om det analyserats utifrån ett mångsidigare sampel. Jag har dessutom försökt komma bort från ett binärt tänkande och hitta något "annat" men slutligen insett att debatten kanske ändå är ganska svartvit. Jag har strävat till att analysera mitt material tillsammans med min teori i en konstant dialog under hela forskningsprocessen.

6 Forskningsresultat och analys av resultaten

Härnäst kommer jag att rapportera mina forskningsresultat utgående från mina forskningsfrågor och sedan fortsätta med att göra en analys av resultaten utgående från teorin. De centrala forskningsfrågorna är: 1) *Hur diskuteras utbildning i Dagens Nyheter. På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten samt vad är det som sägs och 2) Vad är Finlands funktion i debatten? Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Konstrueras den finska skolan som en förebild eller som något som släntrar efter eller något helt annat?* Det är intressant att se hurdana konstruktioner av finländsk utbildning Dagens Nyheter gör. Vidare kan nämnas att det finns mycket aspekter som påverkar debatten men i denna avhandling är jag inte intresserad av varför man säger något utan vad och hur man talar om finsk utbildning.

6.1 På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten?

Efter att jag gått igenom alla 38 artiklar i vilka Finland och finsk utbildning nämndes blev det snabbt klart att ja kunde kategorisera artiklarna enligt tre olika huvudteman som var återkommande och centrala i DN debatten. Artiklarna delade sig på följande sätt enligt tema; **1) Svensk skolpolitik och reform debatt, 2) Lärare, lärarutbildning och lärarlöner samt 3) PISA, lärresultat och bedömning.** Artiklarna kunde även höra till många olika kategorier.

6.1.1 Svensk skolpolitik och reform debatt

Det första återkommande temat i debatten gällde svensk skolpolitik och reform debatt som också kan ses som en sorts kontext till de andra temana. Sammanlagt 9 artiklar hade något av dessa teman som det centralaste fastän artiklarna även kunde beröra andra teman.

Temat svensk skolpolitik och reform debatt var minsann inte något nytt utan har diskuterats i Sverige i årtal. Det förespråkades att man borde komma till samförstånd om att arbeta för en skolpolitik som inte ändras med nya politiska val eller varje gång det byts färg på regeringen. Man framhävde att i Finland är skolan och dess problem inte ett argument i partiernas kamp om röster i val. Skolpolitiken i Sverige önskades stöda sig på forskning och på tanken om att varje barn har rätt till de kunskaper som man behöver i livet samt fokus på skolans personal och skolans bästa istället för partitaktik. Det är viktigt att partierna når någon sorts konsensus om hur den svenska

skolan ska formas i ett längre perspektiv i stället för att göra plötsliga tvärvändningar och en massa snabba lösningar. (Dagens Nyheter, 2014; 2015.) För nästan trettio år sedan valde Sverige och Finland radikalt olika lösningar för hur förtroendet mellan lärare, elever, föräldrar och politiker bör organiseras och regleras. Marknadsstyrning, utvärdering och att driva politik blev vägen för Sverige medan likvärdighet, autonomi och konsensus blev vägen för Finland. (Dagens Nyheter, 2015.)

Ett annat problem i skoldebatten är just att likvärdigheten i Sverige har försämrats de senaste åren, framför allt mellan olika skolor medan Finland än så länge ligger högt på rankinglistor både när det gäller likvärdighet och kunskaper. Den svenska skolan klarar inte av att hjälpa elever som kommer från lägre socioekonomisk bakgrund. Regeringen och kommunerna har försökt tackla problemet genom att sätta mer pengar på skolor som ligger i socioekonomiskt utsatta områden med syfte att höja resultaten som är sämre där än i andra områden. Det som ändå kommer fram i debatten är att resurserna gått till att anställa lärare men som inte är behöriga. OECD delar upp ländernas skolor i två kategorier, socioekonomiskt "gynnade" skolor och socioekonomiskt "missgynnade" skolor. I Sverige är lärartätheten mycket högre i de socioekonomiskt "missgynnade" skolområdena samtidigt som andelen behöriga lärare är mycket lägre. (Dagens Nyheter, 2014.)

Olikvärdiga skolan lyftes fram även i andra sammanhang. Från en enhetsskola som var lika för alla och gav alla samma chanser är skolan sedan 1990-talets reform inte längre en skola för alla utan alltmer en skola för dem som har föräldrar med pengar. Sverige har skapat ett system som bygger på att skolor kan vara bra eller dåliga medan Finland har satsat på en sammanhållen kommunal skola där alla skolor skall vara bra. Det finns heller ingen friskola eller debatt om friskolor i Finland för att den kommunala skolan anses vara god. (Dagens Nyheter, 2012; 2014.) En artikel tog även upp att den svenska skolan har öppnat sig för en industri där utländska aktiebolag köper upp mindre skolor i Sverige och tar hem flera hundra miljoner i vinst varje år. Genomgångar av årsredovisningar visar att företagen gör stora vinster och använder olika upplägg för att föra över stora summor pengar från skolverksamhet till ägarna. (Dagens Nyheter, 2010.)

Andra faktorer som kom upp gällande skoldebatten var elevernas stöd för lärande, förlängd skolplikt och förslag på övergång till läroplikt. I Skolinspektionens granskning från år 2011 framgick det att drygt femton procent av grundskolor i Sverige inte ger särskilt stöd till de elever som riskerar att inte nå målen fastän det är något som eleven

har rätt till. Emellertid framhävdes att Finlands goda placeringar i internationella utvärderingar beror just på den specialundervisning som ges till svagare elever. (Dagens Nyheter, 2013; 2014.) Ett förslag på förlängd skolplikt med obligatorisk förskoleklass som skulle gälla från sex års ålder ansågs ge barn större möjligheter att lyckas i skolan samt att tidigareläggningsen av skolplikten skulle även stärka likvärdigheten genom hela skolsystemet. Finland togs upp som ett exempel för att man satsar mycket på skolans tidigaste år. (Dagens Nyheter, 2012.) En debatt tog även fram tanken om att i Sverige övergå till läroplikt vilket innebär i teorin att varje barn har en plikt att inhämta och tillägna sig grundläggande utbildning. Det är vårdnadshavaren som ansvarar att barnet fullgör sin läroplikt. I Finland har man läroplikt medan i Sverige har man istället skolplikt. Så i Sverige är det huvudmannen/skolan som har ansvar för att barnen fullgör sin skolgång och anpassar utbildningen efter varje barns behov. Detta har lett till att synen på skolan i Sverige och Finland skiljer sig åt markant. Medan man i Finland ser skolan som något vårdnadshavarna ska vara tacksamma för ses skolan i Sverige som något som ska erbjudas som en service. (Dagens Nyheter, 2018.)

Slutligen riktades uppmärksamheten även på att återinföra studentexamen i Sverige i debattartikeln skriven av läraren Helena von Schantz. Studentexamen som slopades av Olof Palme 1968 borde återinföras för att man i Sverige kan få en objektiv och systematisk resultatutvärdering av skolan eftersom för tillfället så har man inte koll på hur kunskapsnivån förändras över tid eller vad reformer har för effekt. Dessutom utsätts eleverna för orättvisa betyg och bristande likvärdighet. Finland lyftes upp som ett gott exempel för att skolan utvärderas varje år genom studentexamen på tredje året i gymnasiet. (Dagens Nyheter, 2011.)

6.1.2 Lärare, lärarutbildning och lärarlöner

Det andra återkommande temat i debatten gällde lärare, lärarutbildning och lärarlöner. Sammanlagt 14 artiklar hade något av dessa teman som det centralaste fastän artiklarna även kunde beröra andra teman.

Det har sedan länge varit en diskussion i Sverige gällande den markanta minskningen i intresset för att bli lärare i motsats till att läraryrket i Finland fortfarande är mycket eftertraktat. 2011 var det bara en sökande per utbildningsplats i Sverige medan det i Finland ofta varit minst tio personer som slåss om varje utbildningsplats till lärarutbildningen. I motsats till många andra länder har finländska klass- och ämneslärare en grundlig akademisk magisterutbildning bakom sig. Lärarstuderandena vet även att de tillhör en utvald grupp vilket påverkar motivationen positivt. I en rapport

från OECD skulle hälften av de svenska lärarna valt ett annat yrke i dag medan 85 procent av finländska lärare skulle välja läraryrket igen. Enligt bedömningar från utbildningsdepartementet kommer det att år 2019 saknas cirka 60 000 lärare i de svenska skolorna. Räddningen på den svenska lärarbristen kunde finnas i Finland och flera svenska kommuner har åkt bland annat till Åbo för att försöka locka till sig nyexaminerade lärare. (Dagens Nyheter, 2011; 2012; 2014; 2017.)

Pasi Sahlberg, som är en sakkunnig inom finländsk utbildning och författare har även uppmärksammat hur mycket läraryrkets rykte har försämrats i Sverige på senare år och påpekar att han tror att det kan bero på att man i Sverige tampas med ett så komplext och komplicerat arbetsklimat och att detta beror mycket på att det finns en sådan mångfald av skolor som till exempel de fristående skolorna. (Dagens Nyheter, 2012.) Läraryrkets status har fortsättningsvis sjunkit vilket bidrar till att en av den svenska skolans stora utmaningar alltså är att höja läraryrkets status. I en debattartikel av Eva-Lis Sirén som är ordförande för Lärarförbundet lyfts tanken om hur svensk media och bland annat även Dagens Nyheter bidrar till en viss sorts polarisering och att ge en viss sorts bild av läraryrket. Hon är övertygad om att detta lärarförakt inte är det som utvecklar svensk skola i rätt riktning och att man kan fråga sig att vilken ung människa vill bli lärare då yrket så ofta anklagas offentligt och föraktas. De unga som är bäst lämpade till att bli lärare måste också lockas till att bli lärare. Sirén framhäver att Finland med sin kommunala skola är ett gott exempel på detta. (Dagens Nyheter, 2011.)

Det som även kom fram i debatten var den bristfälliga lärarutbildningen i Sverige. Lärarutbildningen kritiserades för stora brister i kvaliteten, ett alltför abstrakt innehåll, en svag förankring till vetenskap och att kopplingen till verkligheten närmast är obefintlig. Det konstaterades att det måste finnas lärarutbildningar av hög kvalitet om Sverige skall ha undervisning av hög kvalitet. (Dagens Nyheter, 2018.) En annan aspekt som lyftes fram var önskan om att åter inrätta lämplighetsprov vid antagningen till lärarutbildningen. Lämplighetsprov fanns i Sverige ända tills det slopades i och med högskolereformen 1977 men finns kvar i andra länder som till exempel i Finland. Detta eftersom alla personer inte är lämpade att bli lärare och för att fungera som lärare räcker det inte bara med att inneha goda teoretiska kunskaper utan man måste även ha god förmåga att kommunicera och att interagera med andra. (Dagens Nyheter, 2013.)

En annan önskan är att grunda övningsskolor för lärarstudenternas verksamhetsförlagda utbildning (VFU). Det framhävdes att övningsskolor finns i bland annat Finland. På en övningsskola utför lärarstudenter hela eller delar av sin VFU med hjälp av kvalificerad handledning. (Dagens Nyheter, 2013.) Det framhävdes även att när studerandena från lärarutbildningen går ut på praktik i en skola brukar det bli en chockartad upplevelse eftersom kraven som ställs i ett klassrum är så annorlunda och så mycket tuffare än vad en teoretisk utbildning någonsin kan förbereda en på. Dessutom får många lärarstudenter bristfällig handledning och tvingas sedan att söka egna lösningar som inte alltid lyckas och i brist på alternativ blir dessa nödlösningar en del av lärarvardagen. (Dagens Nyheter, 2012.)

Den tredje aspekten gällde lärarlönerna och det framhävdes att svenska lärare har bland de lägsta lönerna i Västeuropa. Man kan även konstatera att låga löner stärker inte självkänslan och att svenska lärare tappar varje år i löneutveckling jämfört med andra grupper med lika lång utbildning och stort ansvar. (Dagens Nyheter, 2010; 2011.) OECD:s årliga sammanställning av internationell statistik om de nationella utbildningssystemen *"Education at a glance 2011"* ger till exempel svenska lärare bekräftelse på att de är relativt underbetalda medan lärarlönerna i Finland är rätt skäliga speciellt då man tar i beaktande undervisningstimmarna per år (Dagens nyheter, 2011). Samtidigt konstaterades det att en hög lön inte är allt och att enligt en rapport från konsultföretaget McKinsey ser man de länder vars skola är bäst även som de länder som ofta klarar av att attrahera de bäst presterande studenterna till läraryrket och att de som lyckas med det betalar bra, men ändå inte jättehöga löner. (Dagens Nyheter, 2011.) Det här är alltså direkt kopplat med läraryrkets status även.

6.1.3 PISA, lärresultat och bedömning

Det sista återkommande temat i debatten gällde PISA, lärresultat och bedömning. Sammanlagt 15 artiklar hade något av dessa teman som det centralaste fastän artiklarna även kunde beröra andra teman.

Genom PISA och andra internationella jämförelser framhävdes framför allt att man i dagens värld kan via dem få perspektiv på sådant som man annars inte reflekterar över men medan det är lätt att jämföra siffror är det betydligt svårare att dra slutsatser om verkligheten bakom dem. En annan aspekt är att man i utbildningsdebatten ofta alldeles för fort går från observation till konklusion, speciellt då det gäller PISA resultat. (Dagens Nyheter, 2011; 2015.)

Med hänsyn till PISA och de finländska elevernas goda prestationer i början på 2000-talet konstaterar forskaren Gabriel Heller Sahlgren att det handlar om falska samband. Han påpekar att den finska skolans framgång och de goda resultaten inte är frukten av politiska reformer utan grundar sig i specifika, sociokulturella drag och en snabb - samhällsutveckling efter andra världskriget. Han framhäver även att nutida skolpolitik tvärtom har lett till försämring och sjunkande resultat. Det innebär bland annat att den finska skolan börjat närma sig den svenska skolan som sedan 1990-talet fokuserat på elevcentrerad undervisning, samtidigt som en friskolereform slog igenom och nu tampas med en sorts "skolkris". (Dagens Nyheter, 2014; 2015.)

Några finska skolforskare svarar på Heller Sahlgrens debattartikel med att påpeka att han nog går till alltför snabba slutsatser om den finska skolan. Fastän de håller med honom gällande att skola och utbildning är långsamma samhällsfenomen som inte kan förklaras med enskilda reformer eller politiska beslut så kan de inte hålla med honom om att de finska PISA resultaten beror på auktoritära lärare och gammalmodig pedagogik. De goda resultaten grundar sig på att det finns liten variation mellan skolorna i Finland och en viss sorts jämlikhetssträvan istället för marknadslösningar som införts i Sverige. (Dagens Nyheter, 2015.)

Vad gäller PISA debatten så kommer det även fram i en annan artikel skriven av Heller Sahlgren att man inte skall stirra blint på endast ett kvalitetsmått och att till exempel finländska elevers matematikkunskaper inte varit så höga i andra mätningar som bland annat TIMSS. Artikeln tar fram att den centralstyrda läroplanen i Sverige som från och med år 1994 minskade lärarens roll i klassrummet har påverkat landets resultat i kunskapsmätningar negativt och att samma fenomen hänt i Norge. Skillnaden är bara att man i Norge inte har vinstdrivande skolor eller skolvalsmöjligheter. Artikeln poängterar alltså egentligen att ett system som tillåter mångfald och valfrihet är en bra sak eftersom då kan skolor, lärare och föräldrar påverka mera istället för ett toppstyrt system i vilka viktiga kunskaper offras som till exempel i Finland. Han slutar med att påpeka att han inte ser det som nödvändigt att alla elever bör följa samma läroplan och att reformer för att göra betygen likvärdiga är något som den svenska skolan borde satsa på. (Dagens Nyheter, 2012.)

I en träffande ledarartikel om Finlands sjunkande PISA resultat skriver Erik Helmersson att Håkan Hellströms låt text *"Lillebror – bli inte som jag när du blir stor"* passar perfekt in då det gäller vad Finland INTE skall göra på skolfronten som Sverige redan gjort.

Han påpekar att lärarledd undervisning av skickliga lärare som skall utrusta eleverna med kunskaper och goda förutsättningar för framtiden nog är ett bättre alternativ än att föräldrar och så kallade "trendpedagoger" som följer flyktiga politiska strömningar erövrar klassrummen. Han fortsätter med att påpeka att ordning och studie ro inte är några gammalmodiga auktoritära pedagogiska verktyg och att man i fortsättningen i Finland också skall satsa på små skillnader mellan de olika skolorna. Slutligen så rekommenderar Helmersen också att man i Finland inte skall bygga om skolsystemet hela tiden som man gjort i Sverige. Finland har alltså rasat i de senaste PISA mätningarna men inte lika mycket som Sverige. Det är alltså väldigt viktigt att man fortsätter att arbeta med den grundläggande förutsättningen för en god skola som grundar sig i motiverade lärare i en trygg skola som erbjuder arbetsro för alla. (Dagens Nyheter, 2014; 2015.)

Debatten fortsätter med att fråga vad är receptet för framgång? Intressant här är att de länder som varit i topp i PISA som till exempel Finland och Sydkorea är egentligen ganska motsatser till varandra gällande hur mycket tid man satsar på studier. Men en viktig poäng är att man ändå i dessa länder har begränsade möjligheter att välja skola och läraryrket och utbildningen värderas högt. Det som också lyfts fram i debatten är att OECD bevisat att "elit- skolor och klasser" inte egentligen fungerar så bra utan att blandade klasser och skolor med social blandning av elever tjänar alla när det gäller inläring. Det vill säga att i blandade klasser presterar både svaga och starka elever bättre. (Dagens Nyheter, 2012.)

De goda lärresultaten i Finland backas upp i debatten även av att den nationella läroplanen sätter rimliga mål för inläringen som lärarna sedan förstår sig på och lägger sifferbetyg till elever på en skala från 4 till 10 ända från tredje klass. På så sätt ställer lärarna krav på eleverna tidigt men lägger även stor vikt på att eleven själv förstår sig på sina förmågor. Betygsdiskussionen har varit något annorlunda i Sverige och fastän bland annat Moderaterna velat införa betyg redan i årkurs tre har lärare och föräldrar inte velat att eleverna bedöms med betyg från tidig ålder. (Dagens Nyheter, 2011.)

Det hörs nog en rad kritiska röster i debatten. Att man i Sverige borde fokusera på det som är bra i den svenska skolan som till exempel att de svenska eleverna trivs i skolan bättre än de finländska eleverna istället för att använda PISA resultat okritiskt som mått på hur bra landets skola är. Det framhävs att man nog har en del att lära sig av den finska skolan men att man inte skall se förbi de bra sidor som svenska skolan har

utifrån att man vill få lika bra resultat i PISA som Finland. Som svar till detta lyfter en annan artikel fram att det nog är Sverige som strävat efter att bli den bästa skolan i världen medan Finland blivit utnämnd till det av omvärlden. Det framhävs att Finland strävat efter en likvärdig skola medan det just är likvärdigheten som minskat i den svenska strävan efter att bli världens bästa skola genom konkurrenssättning. Artikeln tar upp att istället för att peka på brister i den finska skolan så borde man i Sverige lära sig att lyfta fram samarbete framför konkurrens, likvärdighet framför tävlan och självkritik framför självgodhet. (Dagens Nyheter, 2013.)

6.2 Finlands funktion i debatten

I min analys av resultaten öppnar jag Finlands funktion i debatten genom följande underkategorier: **Finland som 1) Föredöme, 2) Släntrande efter, 3) Referens men inte influens.** Genom dessa kategorier kommer jag att kunna lyfta fram på vilket sätt finsk utbildning diskuteras i de utvalda texterna och ifall man i Sverige jämför sig med Finland så på vilket sätt i så fall. Det intresserar mig att se vilka argument lyfts fram för positiva, negativa och neutrala referenser. Även som i teman som lyftes fram tidigare hörde i detta fall en artikel till en viss central kategori men kunde också beröra andra kategorier.

6.2.1 Finland som föredöme

I det första temat **Finland som föredöme** kan man se Finlands funktion i debatten som ett positivt referenssamhälle vad det gäller utbildning. Waldow (2017) talar om att den finska utbildningen blivit en "projektionsskärm" för olika och ofta konkurrerande föreställningar om "god utbildning" och även i debatten i DN kan man se denna sort av projicering. I temat kan man även se en viss sorts känsla som Hansen m.fl. (2019) talar om att Finland inte endast ses som en modell att följa utan snarare som en spegel där Sveriges egna förväntningar och rädslor gällande sin utbildning kan återspeglas. Största delen av artiklarna (31 stycken) lyfter Finland fram som ett föredöme och förebild att följa inom utbildning. Jag har valt att ta upp följande citat från utbildningsdebatten för att öppna upp i vilka sammanhang man ofta i Sverige ser Finland som ett föredöme.

I Finland har skolan varit förskonad från drastiska reformer och står fri från marknadens logik (DN, 2012).

Alltsedan grundskolans genomförande 1970 har Finland haft en förhållandevis lugn och harmonisk utveckling. I många andra länder, däribland Sverige, har den tvärtom varit föremål för en rad drastiska reformer där den ena lagts ovanpå den andra i ett allt oskönare lappverk. Skolan i Finland har förblivit statlig (DN, 2012).

Skolans styrdokument bör inte målas om varje gång det byts färg på regeringen. Sverige har här att lära av Finland. Den finska skolan, såsom flera av de andra framgångsrika skolsystemen i världen, kännetecknas av att politiken läggs fram i brett samförstånd och att professionen ges ett stort ansvar (DN 2015).

Enligt citaten ovan kan man igenkänna en viss sorts skandalisering i vilken man lyfter fram svagheter i det egna utbildningssystemet som en följd av jämförelse (Steiner-Khamsi, 2003). Det är tydligt att man anser att både snabba reformer, marknadsstyrning som lett till en mångfald av skolor inte slagit igenom i Finland och att man i Sverige nu ser det som några av de främsta orsakerna varför det går sämre för den svenska skolan. Det framhävs att det i Finland varit både en lugn och harmonisk utveckling när det gäller skolan samt att politiken inte blandat sig in när det gäller skolans styrdokument och att den finska skolan förblivit statlig och enhetlig. I diskussionen påpekas även att den svenska skolan visar upp en yttre mångfald som man försöker standardisera, medan den finska skolan istället bjuder på mer variation vad det gäller pedagogik inom en enhetlig yttre form. Detta visar på att den vägen Finland valt ses som bättre än den som Sverige valt. Hela synen på skola, utbildning och lärare skiljer sig markant mellan länderna och har nog väldigt mycket att göra med hur det står till på skolfronten i de två grannländerna i dag. I Finland ser vårdnadshavarna skolan som något man är tacksam för medan i Sverige ses den som en service samt att det inte funnits ett behov av friskolor i Finland för att den kommunala skolan anses bra.

Det är Sverige som har haft som mål att ha "Världens bästa skola", inte Finland. Finlands mål var i stället en likvärdig skola: "En bra skola i varje område för varje barn på varje stadium." Likvärdighet – just det mål vi halkat så förtvivlat långt ifrån i vår strävan att konkurrensutsätta vår egen skola att bli den bästa (DN, 2013).

Finland uppmärksammas internationellt för sin skola, som når goda resultat. Något som kännetecknar den finska modellen är att man gjort systematiska satsningar på särskilt stöd tidigt i grundskolan. Det bör provas att utveckla främst det tidiga inlärningsstödet också i Sverige (DN, 2013).

Sverige är inte längre förebilden när den brittiska regeringen planerar för ett nytt skolsystem. Istället är det Finland som står som gott exempel (DN, 2010).

Diskussionen fortsätter med att ta upp både likvärdighetsaspekten och stödet för svaga elever som också anses vara något som den svenska skolan tappar medan den finska skolan anses ha lyckats med det (åtminstone än så länge). En intressant aspekt som Waldow (2017) påpekar att efter andra världskriget sågs Sverige i medier runtom i världen som den främsta representanten för Norden och som referensland gällande utbildning som givetvis hänger ihop med att man i Sverige målmedvetet velat skapa och hålla sin position som "världens bästa skola". Denna position har ändrat och även som

Ringarp & Waldow (2016) tar upp så har de sjunkande svenska PISA resultaten och en förändrad uppfattning om dessa resultat påverkat den självbild Sverige har av sig själv och sin utbildning. Från att ha varit ett modelland till att grannlandet som dessutom ses som "lillebror" gått förbi i PISA resultaten påverkar nog denna självuppfattning.

Det var vid en tid när Sverige hade bättre resultat i internationella jämförelser. Vad hände sedan? Varför blev Finland så bra och Sverige så dåligt? Det finns inga övervældigande finska hemligheter. De viktigaste aktörerna i denna process var skolledare, lärare, och lärarutbildare (DN, 2012).

Läraryrket har hög status i Finland. Det krävs höga betyg för att ta sig in på utbildningen medan intresset och statusen för yrket i Sverige sjunkit kraftigt under senare år (DN, 2012).

Finland, som ständigt gör bra ifrån sig i Pisa-undersökningen och ofta nämns som ett gott exempel i skoldebatten i Sverige, illustrerar de slutsatserna väl. Där går det tio sökande på varje plats på lärarhögskolan och det krävs mycket goda betyg från gymnasiet för att bli antagen. Samtidigt är lönerna i stort sett jämförbara med dem i Sverige. Att utbildningen där lockar toppstudenter beror inte på att de får bra betalt när de är klara, utan på att yrkets status är högre än lönen (DN, 2011).

När man tittar närmare på citaten ovan kan man se dikotomin av bra och dålig som egentligen starkt präglar hela utbildningsdebatten i DN. Man försöker även lista ut orsakerna bakom att Finland blivit bättre än Sverige i de internationella jämförelserna och svaret anses framför allt ligga i läraryrket och dess höga status samt i en lärarutbildning av hög kvalitet som lockar till sig duktiga sökanden. Lärarna i Finland är väldigt uppskattade i samhället, även av elever och föräldrar som påverkar att unga vill söka sig till lärarutbildningen. I Sverige är yrkets status något annat och har även påverkats av utbildningsdebatten i bland annat Dagens Nyheter som bidragit till att anklaga och förakta läraryrket.

Man ser intelligenta lärare som vet sitt värde och väljer arbetssätt de själva tror på. I Finland utgår man från att läraren ska vara ämneskunnig och att det är ämnet som ska läras ut. Eftersom de känner sig uppskattade är läraryrket inte bara en anställning utan något som de satsar personlig kraft på. Svensk pedagogik har under lång tid fokuserat på arbetsmetoder och hjälpmedel, främst självständigt arbete, grupparbete och datoranvändning, och sett läraren bara som en hjälpende hand i bakgrunden (DN, 2011).

En annan viktig aspekt är såklart även att läraren i Finland ses som ämneskunnig och inte som endast en "hjälpande hand" för elevens självständiga arbete. Skiftet som Henrekson & Wennström (2019) tar upp hände efter 1990-talets nya svenska nationella läroplan då eleverna skulle ta ett större ansvar för planeringen och innehållet i sin utbildning medan lärarnas huvudprioritet blev att stödja det självstyrda lärandet. Detta har haft en stor påverkan på hur läraryrket anses i Sverige i dag och även lett till att svenska lärare valt att lämna yrket.

PISA ger en bild av hur det gick sedan, men försöker inte förklara varför. Trots detta används resultaten för att legitimera reformer och förslag av de mest skilda slag (DN, 2015).

Allt sedan de första Pisaresultaten publicerades 2001 har Finlands utbildningssystem setts som ett föredöme. Politiker och journalister har vallfärdat till Helsingfors i hopp om att lära av den skolpolitik som har sagts ligga bakom framgångarna. Ofta betonade särdrag inkluderar hög lärartillit, en gedigen lärarutbildning samt avsaknaden av friskolor, skolinspektioner och nationella prov. Till och med färre läxor och mindre undervisning har framhållits som en anledning till de höga prestationerna. De senaste åren har dock finländska elevers resultat fallit. Samma system som i början av 2000-talet genererade höga resultat verkar nu alltså halka efter. Det finns dock ingen anledning att förvånas över detta. Argumenten gällande orsakerna till Finlands prestationer baserades nämligen aldrig på genomgripande analys, utan i stället på hänvisningar till "best practice" – vilket inte är tillräckligt för att dra slutsatser om orsakssamband. Utan en noggrannare undersökning kan man inte avgöra huruvida specifika särdrag i skolsystemet har orsakat, varit irrelevanta för, eller till och med förhindrat resultatförbättringarna (DN, 2015).

Dessa sista citat som jag valt att urskilja från debatten försöker man hitta någon sorts förklaring till varför Finland klarar sig så bra i de internationella jämförelserna som PISA. Här handlar det mycket om legitimering. Takayama (2010) förklarar det via Appadurais (1995) tanke om att bilder av andra utbildningssystem förmedlas med hjälp av PISA rankningar och framställs av massmedia och sedan blir ett kulturregister genom vilka önskningar och fantasier om utbildning artikuleras i olika nationella sammanhang. Som en följd av detta känner människor igen sina egna nationella utbildningssystem genom en lins för upplevda utbildningssystem på andra håll. Det handlar alltså om ett sorts tillvägagångssätt i vilken man legitimerar utbildningsreformer genom att utnyttja människors känslor och drömmar för att få allmänheten att mobilisera sig mot de önskvärda riktningarna för utbildningsreformer. I denna

diskussion kan man känna nyanser av att man hänvisar till hotbilder om vad som har hänt i Sverige kan också hända grannen Finland (Hansen m.fl., 2019) samtidigt som man legitimerar sina egna beslut med att påpeka att även Finlands resultat har fallit.

6.2.2 Finland släntrande efter

I det andra temat **Finland släntrande efter** blir Finlands funktion i debatten inte direkt ett negativt referenssamhälle vad det gäller utbildning utan temat handlar mera om hur Sverige använder sig av (bort-) förklaringar till Finlands PISA framgång för att legitimera sina egna beslut. Man kan fråga sig att vill Sverige lära sig något av Finland eller bortförklarar man de goda PISA resultaten bara med att Finland släntrar efter i någon slags moderniseringsprocess. Det kan också handla om att man hänvisar till hotbilder om vad som har hänt i Sverige kan också hända grannen Finland (Hansen m.fl., 2019). En ganska liten del av artiklarna (7 stycken) ser Finland som släntrande efter. Jag har valt att ta upp följande citat från utbildningsdebatten för att öppna upp i vilka sammanhang man ofta i Sverige ser Finland som släntrande efter.

”Finland är inget föredöme – skolframgångarna feltolkas” (DN, 2015)

Nu sjunker Finlands Pisaresultat. Orsak, enligt Heller Sahlgren: landet liknar alltmer resten av världen. Det innebär mindre ”traditionell skolmiljö” med starka lärare. Och mer elevstyrda lektioner och ”alltför egalitärt förhållande mellan elever och vuxna”. 1968 kom alltså sent till Finland – men det kom (DN, 2015).

1990-talets reformer har börjat realiseras i klassrummen och resultaten har därmed börjat falla. Utbildningspolitiken har dock svarat med mer av samma mynt – i den nya läroplanen som träder i kraft 2016 har betoningen på elevinflytande ökat. Detta är samma mönster som vi tidigare har sett i Sverige (DN, 2015).

Det är framför allt en viss skribent Gabriel Heller Sahlgren, doktorand på Institutet för näringslivsforskning som refererar i sina texter till Finland som något som släntrar efter. Han har publicerat år 2015 rapporten *”Real Finnish lessons – the true story of an education superpower”* i vilken han avvisar många av de vanliga förklaringarna och hänvisningar till ”best practice” och vill visa hur resultat både positiva och negativa, bättre kan förklaras genom en detaljerad undersökning av Finlands historia och socio-kulturella bakgrund. I Heller Sahlgrens texter kan man tydligt urskilja ett behov att förklara PISA framgångarna genom att framhäva att det beror på Finlands sena urbanise-

ring och industrialisering som betonat både arbetsetik och utbildning stark. I skolan har man även enligt Heller Sahlgren satsat på traditionella inlärningsmiljöer, auktoritära lärare och lite elevinflytande. Nu när Finland börjat "modernisera" sin skola så har även PISA resultaten sjunkit. Han kritiseras främst för att dra för snabba slutsatser av sina observationer men Heller Sahlgren tar upp en viktig aspekt om att skola och utbildning är delar av långsiktig samhällsutveckling där visioner och ideologi är viktiga förklaringsmodeller. Skolans och utbildningens framgång och misslyckanden kan inte förklaras med enskilda reformer, politiska beslut eller PISA resultat.

Ju mer vi pratade desto mer gick det upp för mig att den bild av den finländska skolan som uppenbarade sig var väldigt lik den skola vi hade i Sverige i mitten av 1980-talet (DN, 2013).

Det var klart att mer än en fackpedagog i Sverige ville förklara bort skillnaden. De goda finländska resultaten kanske kom sig av kada-verdisciplin i klassrummet? Eller kanske av att Finland hade tagit emot färre flyktingar (DN, 2011)?

När man vill söka förklaringar, ibland undanflykter, till de finländska framgångarna, tas två faktorer gärna upp. Dels har Finland så få invandrare, dels domineras skolan av en gammal auktoritetstro (DN, 2014).

Diskussionen fortgår med att ofta påpeka att den finska skolan blivit kvar i något sorts gammalmodigt stadiet och därför har eleverna klarat sig så bra i PISA. Vid sidan om förklaringar om att den finska skolan är framgångsrik på grund av disciplin och auktoritetstro lyfts även aspekten om att man i Finland har få invandrare fram. Den diskussionen blir dock endast på ett ytligt plan.

Den som bäst sammanfattat den svenska respektive finska skolsituationen är Håkan Hellström: "Lillebror – bli inte som jag när du blir stor" (DN, 2015)

En undersökning nyligen visade att allt fler föräldrar, särskilt i större kommuner som Helsingfors och Vanda, sätter sina barn i andra skolor än den närmaste. Det går emot just det som jag tror har skapat så stor bredd i vår skola (DN, 2012).

Diskussionen fortsätter med till exempel frasen från Håkan Hellströms låt, "Lillebror – bli inte som jag när du blir stor", det vill säga att man på sätt och vis vill råda Finland att inte ta samma bana som Sverige gjort. Sedan vill man även lyfta fram att det nog i Finland också finns en utveckling mot mera valfrihet när det gäller skolor.

Den svenska skolan har säkert en del att lära av den finländska, men då de finländska lärarna och rektorerna var väldigt intresserade av att lära sig mer av oss vore det dumt om vi kastade bort det som vi gör bra utifrån en önskan att få lika bra provresultat som Finland på nästa Pisatest (DN, 2013).

Den finländska skolframgången bygger på en svensk uppfinning – grundskolan (DN, 2014).

Finlands utbildningssystem är inte världsberömt för "annat" – det är berömt på grund av höga prestationer i internationella prov (DN, 2015).

Det finns ett behov av som Hansen m.fl. (2019) påpekar att genom skandaliseringen och demoniseringen av andra arbete för att skydda sig själv och samtidigt dämpa kritiken som riktas mot en själv. Man vill alltså framhäva att fastän det finns en del att lära sig av den finska skolan skall man ändå också se det goda i det egna utbildningssystemet och inte kasta bort det bara i önskan på lika bra resultat i internationella jämförelser. Här kan man känna att det är viktigt att få lyfta på sin egen svans och påpeka att den finska skolan egentligen bygger på en svensk uppfinning det vill säga grundskolan. Kanske kan man känna av en känsla av vemod att Sverige själv gått så långt bort från sin egen uppfinning av en gemensam och jämlik grundskola som ännu existerar i Finland och kanske också är en av orsakerna bakom framgångarna. Samtidigt vill man ändå påpeka att den finländska skolan nog inte är berömd i världen på grund av "annat" utan just endast på grund av att man klarat sig bra i PISA, vilket tyder på ett vidare nekande av att det finländska utbildningssystemet är fungerande och på grund av det har de finländska elever klarat sig bra i internationella jämförelser.

6.2.3 Finland som referens men inte influens

Det sista temat **Finland som referens men inte influens** kännetecknas av då Finland observeras och används för att jämföra men varken i en positiv eller negativ mening (Sivesind, 2019). Denna kategori kännetecknas även av då Finlands funktion i utbildningsdebatten i Sverige är likgiltig eller neutral. Det är lätt att använda sig av binärt tänkande i en analys av utbildningsdebatten, att man ser något som bra eller dåligt, rätt eller fel, ont eller gott. Men världen är komplexare än det och det blir en stor del som faller in just däremellan. Det handlar om att något anses vara varken bra eller dåligt och att detta beror på vilka drag och egenskaper man väljer att ta fram. Saker och ting är alltså sällan svartvitt. Därför är det viktigt för mig att i min analys införa denna gråzon.

Denna typ av lämplighetsprov fanns förut i svensk lärarutbildning, och är vanlig i andra länder, till exempel i Finland (DN, 2013).

Övningsskolor finns i andra länder, bland annat Finland (DN, 2013).

Men från att tidigare ha sett Sverige som det goda exemplet är det istället Finland och Sydkorea som får stå för hur bra utbildning ska bedrivas (DN, 2010).

I citaten ovan kan man se hur Finland även i debatten ofta bara tas upp som ett neutralt exempel eller som en bland andra länder. Man refererar alltså till Finland men tar ändå inte ställning till om man blir influerad av Finland eller inte. Det handlar om att jämföra men inte varken på ett positivt eller negativt sätt.

Våra nordiska grannländer har sett till att täppa till de här läckagen från skolan. I Norge är det ett krav att alla offentliga medel ska komma eleverna till del. I Finland drivs skolorna av allmännyttiga samfund och får inte drivas för ekonomisk vinning. I Danmark får bara icke-vinstdrivande stiftelser vara huvudmän, inte aktiebolag. Dessutom får en enskild huvudman inte driva fler än en skola. På det sättet försvarar politiker i Norge, Finland och Danmark barnens rätt till en god utbildning före vinstintresset (DN, 2010).

Ibland tas Finland upp tillsammans med de andra nordiska länderna i och med att skolan i alla fem länder egentligen grundar sig på samma nordiska utbildningsmodell som dock under åren ändrats och utvecklats på olika sätt i de olika länderna. Den nordiska utbildningsmodellen har ifrågasatts mycket de senaste åren eftersom det verkar som att nästan alla de nordiska ländernas utbildning påverkats av nyliberal politik medan det ändå är Sverige som gått längst gällande privatiseringspraxis inom utbildningen.

Finland uppmärksammas internationellt för sin skola, som når goda resultat. Något som kännetecknar den finska modellen är att man gjort systematiska satsningar på särskilt stöd tidigt i grundskolan (DN, 2013).

Det är inte heller ovanligt att Finland nämns i debatten men ändå på ett sätt att man inte jämför sig själv med landet utan talar mer neutralt om att Finland uppmärksammas internationellt för sin skola.

6.2.4 Sammanfattning av resultaten

De första frågorna som behandlas i denna avhandling är 1) *Hur diskuteras utbildning i Dagens Nyheter. På vilket sätt lyfts Finland fram i debatten och vad är det som sägs.* För att få svar på dessa forskningsfrågor har texter från Dagens Nyheter först kategoriserats i huvudkategorier enligt de återkommande och centrala temana i vilken Finland lyfts fram i DN debatten. Dessa tre teman är 1) Svensk skolpolitik och reform debatt, 2) Lärare, lärarutbildning och lärarlöner och 3) PISA, lärresultat och bedömning. Genom dessa kategorier kan man få en helhetsbild av hur utbildning i allmänhet diskuteras i Dagens Nyheter då Finland lyfts fram i debatten och vad är det man säger.

Tema 1 svensk skolpolitik och reform debatt kan ses som en sorts kontext för de andra temana eftersom de tar upp den största olikheten mellan Sverige och Finland. I Sverige har skolan blivit mål för ett antal reformer och förnyelser som ofta varit förknippat med vilket parti som haft makt och varit i regeringen. Finland har i motsats blivit skonat från större reformer och skolutvecklingen har förblivit utanför partitaktik. Både frågor gällande likvärdighet och fristående skolor hör till denna kategori och även i dessa aspekter så är olikheten markant mellan länderna. Sverige har öppnat skolan för marknaden vilket även påverkat likvärdigheten medan Finlands skolor ännu förblivit kommunala och man sätter stor vikt på likvärdighet mellan skolor. Andra faktorer som kom upp i skolpolitik och reform debatten var elevernas stöd för lärande, förlängd skolplikt och förslag på övergång till läroplikt. Stöd för lärande i tidigt skede har inte lyckats så väl i Sverige som i Finland och även tanken om förlängd läroplikt och satsningar på de tidiga åren ansågs fungera bättre i Finland än Sverige. Skillnaden mellan att Sverige har skolplikt och Finland läroplikt ansågs påverka även synen på skolan och eftersom skolplikten sätter ansvaret på kommunen och läroplikt på föräldrarna så påverkar det på vilket sätt man ser och uppskattar skolan.

Tema 2 Lärare, lärarutbildning och lärarlöner var ett tema som i många texter i Dagens Nyheter lyfte fram Finland. Detta på grund av att Sverige verkligen tampas med lärarbrist eftersom intresset för läraryrket minskat drastiskt medan yrket ännu är väldigt attraktivt och har hög status i Finland. Det som även kom fram i debatten var den bristfälliga lärarutbildningen i Sverige som inte heller lockar studeranden. Till motsats har Finland en högklassig lärarutbildning ända till magisternivå som än så länge har lockat åt sig högt presterande studenter. När det gällde lärarlönerna framhövdes det att svenska lärare har bland de lägsta lönerna i Västeuropa. Detta är dock starkt

förknippat till en tanke om att länder som har en bra skola lyckas locka bra studerande till lärarutbildningen och att lönen är skälig och läraryrket har hög status.

Tema 3 PISA, lärresultat och bedömning kan ses som en av de mest intressanta debatterna i DN och i vilken Finland lyfts fram. Det finns röster som vill framhäva att de finländska PISA resultaten beror på sociokulturella förändringar, gammalmodig pedagogik och auktoritära lärare medan andra anser att resultaten grundar sig på en viss sorts jämlikhetssträvan i Finland istället för marknadslösningar som införts i Sverige. Det finns en önskan att höja lärresultat i Sverige och att man istället för att positionera läraren som en handledare borde satsa på lärarledd undervisning av skickliga lärare som i Finland. Även en bra nationell läroplan med tydliga mål och införande av siffervitsord i bedömningen framhävs som viktiga faktorer som påverkar den finska skolans framgångar. Debatten tar även fram att man inte blint skall titta på PISA resultat då man utvärderar hur bra skolan i varje land är. Sverige har också bra sidor som till exempel att svenska barn trivs bättre i skolan än finländska barn. Ändå så hörs röster som påpekar att istället för att peka på brister i den finska skolan så borde man i Sverige lära sig att samarbete kan vara viktigare än konkurrens och att man kunde satsa hellre på likvärdighet än tävlan och sist men inte minst att kunna se självkritik framför självgodhet.

De andra frågorna som behandlas i denna avhandling är 2) *Vad är Finlands funktion i debatten? Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Konstrueras den finska skolan som en förebild eller målas den som något som släntrar efter eller något helt annat?* För att få svar på dessa forskningsfrågor har underkategorier kategoriserats i vilka man kan se vad Finlands funktion i DN debatten är och på vilket sätt Sverige jämför sig med Finland. Tre olika underkategorier urskildes i vilka man antingen såg Finland som 1) Föredöme, 2) Släntrande efter, eller 3) Referens men inte influens. Genom dessa kategorier kunde aspekter lyftas fram gällande på vilket sätt den finska skolan konstrueras i de utvalda texterna och ifall man i Sverige jämför sig med Finland så på vilket sätt i så fall.

När det gäller den första kategorin att se Finland som föredöme handlar det om att använda den finländska utbildningen som en "projektionsskärm" för olika föreställningar om "god utbildning" och som en viss sorts spegel för förväntningar och rädslor i det egna utbildningssystemet (Waldow, 2017; Hansen m.fl., 2019). Det handlar även om skandalisering då man lyfter fram svagheterna i det egna utbildningssystemet som en följd av jämförelse (Steiner-Khamsi, 2003). Olika goda sidor i det finländska

utbildningssystemet framhävs och projiceras gentemot det svenska systemet. Det finns ett försök att lista ut och förstå vad man själv gjort fel och på vilket sätt Finland valt en annan väg och på så sätt även lyckats bättre än Sverige. Dessutom att Sverige en gång i tiden varit den främsta representanten för god utbildning i världen och i och med Sveriges sämre PISA resultat har "lillebrodern" Finland gått förbi påverkar Sveriges position och självuppfattning (Ringarp & Waldow, 2016).

Den andra kategorin att se Finland som något som släntrar efter kännetecknas av hur Sverige använder sig av (bort-) förklaringar till Finlands PISA framgång för att legitimera sina egna beslut. I kategorin kan man hitta spår av hur Sverige målar upp hotbilder om vad som har hänt där också kan hända i grannlandet, Finland (Hansen m.fl., 2019). Detta görs genom att legitimera de egna besluten med att påpeka att Finland börjat alltmer likna Sverige och därmed har landets PISA resultat också börjat sjunka. Samtidigt framhävs att PISA resultat inte kan förklara hur bra eller dåligt ett utbildningssystem är och att nationella särdrag ofta bortses. Det är framför allt en viss skribent Gabriel Heller Sahlgren som refererar till Finland som något som släntrar efter och som även under en viss tidsperiod fått ganska mycket utrymme på DN:s debattsidor.

Den sista kategorin Finland som referens men inte influens kännetecknas av då Finland observeras och används för att jämföra men varken i en positiv eller negativ mening (Sivesind, 2019) eller då Finlands funktion i utbildningsdebatten i Sverige är neutral. I denna kategori nämns Finland oftast som ett exempel eller bara som en bland andra referensländer.

Slutligen så kan man även utskilja att utbildningsdebatten "hettats upp" speciellt då nya PISA resultat har publicerats. Gällande undersökningens tidsperiod publicerades nya resultat år 2012 och 2015 (OECD, 2018). Speciellt år 2011-2012 har debatten varit livlig och kan förknippas med de svenska resultaten i PISA från år 2009 och 2012 då poängen föll under 500 poäng som är OECD-genomsnittet (Skolverket, 2019). Från 2015 framåt har debatten dock varit lugnare.

7 Diskussion

I denna avhandling utgick jag från att utforska utbildningsdebatten i Sverige genom att undersöka hur den finska utbildningen och skolan behandlas i den svenska dagstidningen Dagens Nyheter. Arbetets syfte var att undersöka hur utbildning diskuteras i Dagens Nyheter och på vilket sätt Finland lyfts fram i debatten samt vad är det som sägs. Syftet var även att klargöra vad Finlands funktion i debatten är? Jämförs Sverige med Finland och i så fall på vilket sätt? Ser man Finland som en förebild eller som något som släntrar efter eller något helt annat? Avhandlingens utgångspunkt var även att bidra till att förklara relationen mellan medier och utbildning och belysa hur de är nära sammankopplade i skapandet av en gemensam förståelse om samtida fenomen.

I vår globaliserade värld har det blivit centralt att se på andra länder inom utbildningspolitiken och detta har förändrat dynamiken mellan länder och deras självförståelse. Resultat från internationella jämförelser av utbildningssystem används som referenspunkter och legitimerande argument i utbildningspolitiken och resultaten har ofta lett till krisretorik. (Landahl, 2018; Waldow & Steiner-Khamsi, 2019.) För att förstå mediedebatten utforskade jag hur man i dagens värld använder sig av externalisationstanken och referenssamhälle inom utbildningsdiskursen. Jag har försökt komma till att se på debatten som något rörligt och föränderligt och snarare komplicerat än simpelt samt att påvisa hur mycket man påverkas av andra länder och nära "grannar".

Utbildningsdebatten tog fart efter 2007 då Sveriges försämrade PISA resultat påverkade uppfattningen av det egna utbildningssystemet och internationella referenser kom starkare in i utbildningsdiskursen och blev legitimerande argument för förändring (Ringarp & Waldow 2016). Avhandlingens resultat ger en inblick på hur Sverige i sin utbildningsdebatt jämför sig med Finland och vad Finlands funktion i debatten blivit. Analysen har strävat till att belysa de teman som förknippas i den svenska utbildningsdebatten med Finland och hur man använder sig av en extern referenspunkt, i detta fall Finland för legitimering av det egna utbildningssystemet i Sverige. Resultaten visar att Finland oftast ses som föredöme, förebild eller modelland att följa eller som en spegel där Sveriges egna förväntningar och rädslor gällande sin utbildning kan återspeglas eller hur Sverige använder sig av skandalisering genom att lyfta fram svagheter i det egna utbildningssystemet som en följd av jämförelse. (Steiner-Khamsi, 2003; Hansen m.fl., 2019.) I denna kategori är Finlands funktion en

positiv referens i vilken olika goda sidor i det finländska utbildningssystemet uppvisas och projiceras gentemot det svenska systemet. Resultaten visar också att Finland ses fastän mer sällan som något gammalmodigt som släntrar efter i en moderniseringsprocess. I denna kategori blir Finlands funktion inte direkt en negativ referens utan handlar mera om hur Sverige (bort-) förklarar Finlands PISA framgång för att legitimera sina egna beslut. När det gäller Finland som släntrande efter kan man igenkänna att Sverige har en sorts strävan att hålla fast vid sin position i den sociala ordningen som den främsta representanten för Norden och som referensland gällande utbildning (Ringarp & Waldow, 2016). För att hålla fast vid sin position kan man utskilja förklaringar om att Finland har gjort eller kommer att göra samma misstag som Sverige inom utbildningen vilket kommer att leda till försämrade resultat. Jag utgick personligen från att Finlands funktion i utbildningsdebatten skulle vara mer negativ medan jag ändrade mig under processens gång och märkte att Finland oftare refererades som en positiv referens. Resultaten visar också på att det inte alltid är en dikotomi av bra eller dålig utan att i en komplex värld så finns det även en gråzon med en tanke av att man refererar utan att influeras, det vill säga då Finland används för att jämföra men varken i en positiv eller negativ mening (Sivesind, 2019) eller så att Finlands funktion ses som neutral eller en bland andra referensländer. Studiens resultat indikerar alltså att Finland lyfts upp i debatten och innehåller en funktion som referens men att graden av intensitet varierar och att det alltid är kopplat till den ständigt föränderliga dynamiken mellan länder och vem som är den som refereras till i just den tidpunkten.

Genom att följa utbildningsdebatten så kan man även utskilja att den "hettats upp" speciellt då nya PISA resultat har publicerats. Gällande undersökningens tidsperiod publicerades nya resultat år 2012 och 2015 (OECD, 2018). Speciellt år 2011-2012 har debatten varit livlig och kan förknippas med de svenska resultaten i PISA från år 2009 och 2012 då poängen föll under 500 poäng som är OECD-genomsnittet (Skolverket, 2019). Från 2015 framåt har debatten dock varit lugnare vilket även kan tyda på att diskussionen håller på att avta. Vad man kan reflektera kring nu är vad som kan hända om Finlands PISA resultat i nästa runda (2018) sjunker ytterligare. Vad för typs problem uppstår med tanke på de argument som används tidigare för att förklara Finlands framgång. Kommer Finland att låna tillbaka sina egna nycklar till framgång från Sverige?

En reflektion som jag kommit till kring min undersökning är att det visade sig att man i Sverige inte skriver så mycket om den finska skolan som jag tänkte mig då jag bestämde mig för att just titta på debatten i Sverige. Under en tidsperiod på åtta år så

fanns endast 38 artiklar i Dagens Nyheter som tog upp Finland eller den finska skolan inom den svenska utbildningsdebatten. Det kan dock även ses som ett intressant resultat om vi här i Finland tror att eftersom vi är en förebild i världen så är vi det också för vårt grannland. Så visar det sig att man i Sverige inte egentligen diskuterar så mycket finsk utbildning och att man inte jämför sig med Finland så mycket som jag hade trott. Detta kan man sedan analysera på många olika sätt som går ihop med teorierna om referenssamhällen och återspeglade av det egna utbildningssystemet via projicering. Eller så försöker man skydda sig själv och dämpa kritik av det egna systemet genom att helt enkelt inte jämföra sig med "den bästa skolan".

Wiklund (2007) framhäver att då man debatterar skolan så lyfts vissa aspekter fram och andra förblir gömda. Det förekommer nuförtiden till exempel ett tätt samarbete mellan universiteten som ordnar lärarutbildning i Sverige och Finland men på basis av min studie så skriver inte Dagens Nyheter någonting om det. Vilket också är en relativt intressant aspekt. Dessutom är det relevant att tänka på medias roll i utbildningsdebatten och spekulera kring om DN har ett särskilt behov av skandalisering av den svenska skolan som är förknippat med både "klickar" och pengar. I vilken utsträckning är Dagens Nyheter med i att förenkla komplexa och komplicerade frågor vad gäller utbildning.

Genom att se på debatten i Sverige bör det egna utbildningssystemet i Finland även ifrågasättas, reflekteras och återspeglas. Då jag bekantat mig med skoldebatten i Sverige så ser jag att våra skoldebatter minsann ser annorlunda ut. Våra goda PISA resultat får inte invagga oss att tro att allt är problemfritt hos oss. En god skola behöver nog också hela tiden förbättras och diskuteras. Sverige har alltid betonat färdigheter, kreativitet, innovationsförmåga framom teoretiska kunskaper i skolan och då har landet en bredare kulturell och industriell bas än vad vi har och är väldigt konkurrenskraftiga i världen.

Medan utbildningspolitiken i Finland varit rätt så konservativ med odramatiska reformer har den i Sverige genom ett marknadsstyrt skolsystem satt mer vikt på att se utbildningen som en individuell investering som man betalar för. Denna tanke strider direkt emot den nordiska politiska ideologin om att se den avgiftsfria och tillgängliga utbildningen som det "gemensamma goda" som främjar samhället. Friskolereformen som i Sverige blivit mer drastisk än någon annanstans i Norden har resulterat i en mångfald av skolor som måste locka till sig elever. Skolan i Sverige har alltså bidragit

till att förstärka klasskillnader medan orättvisa och ojämlikhet i systemet har ökat. Här kan man alltså fråga sig ifall detta är den största fallgropen för den svenska skolan?

Avslutningsvis kan jag konstatera att fortsatta jämförande studier behövs inom området för att kunna leverera ny och relevant fakta om utbildningsdebatten i Norden genom att undersöka hur utbildning och skola behandlas i medier och vem man jämför sig med och varför. Det kunde vara intressant att även i framtiden göra undersökningar i vilka man ser på utbildningsdebatten genom att analysera texter i Svenska Dagbladet som anses mer konservativ än liberala Dagens Nyheter samt att ta med texter publicerade i kvällspressen, Expressen och Aftonbladet. Det kunde vara intressant att även utvidga materialet genom att analysera diskussioner på nätet och på andra media arenor. Det vore viktigt att i fortsatta undersökningar även skilja på vad experter uttalar sig om på basis av forskning och vad vanliga medborgare säger i utbildningsdebatten.

Källor

- Andersen, N. Å. (2003). *Discursive analytical strategies: Understanding Foucault, Koselleck, Laclau, Luhmann*. Bristol: The Policy Press.
- Antikainen, A. (2006). In Search of the Nordic Model in Education. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 50(3), 229–243.
- Arffman, I., Kupari, P., Linnakylä, P., Reinikainen, P., Sulkunen, S., Törnroos, J. & Välijärvi, J. (2007). *The Finnish success in Pisa - and some reasons behind it: Pisa 2003*. 2. Jyväskylä: University of Jyväskylä, Institute for Educational Research.
- Bechmann, G. (2011). Niklas Luhmann's Theory of the Mass Media. *Society*, 48(2), 142-147.
- Beck, U. (2000). *What Is Globalization?* Cambridge: Polity.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1967). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday.
- Boréus, K. & Bergström, G. (2005). *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* (2., [omarb.] uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Braun, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Burr, Vivien (2003). *Social Constructionism*. London: Routledge.
- Börjesson, M. (2003). *Diskurser och konstruktioner: En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Cohen, J. (2010). Teachers in the news: A critical analysis of one US newspaper's discourse on education, 2006–2007. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 31(1), 105-119.
- Cybernetik (2018). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 17.7.2018 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/cybernetik>
- Dagens Nyheter (2017). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad 6.12.2017 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/dagens-nyheter>
- Davis, C. (2013). An introduction and interpretation of Niklas Luhmann's theorising from within communication theory as a field. *Tydskrif Vir Geesteswetenskappe*, 53(1), 76-88.
- Dovemark, M., Kosunen, S., Kauko, J., Magnúsdóttir, B., Hansen, P. & Rasmussen, P. (2018). Deregulation, privatisation and marketisation of Nordic comprehensive education: social changes reflected in schooling, *Education Inquiry*, 9:1, 122-141.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2005) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 7. painos. Tampere: Vastapaino.
- Ericson, R. (1998). How journalists visualize fact. *Annals Of The American Academy Of Political And Social Science*, 560, 83-95.
- Eurydice (2016) *Description of national education systems. Sweden*. Hämtad 8.12.2017 från <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Countries>

- Eurydice (2017) *Description of national education systems. Finland*. Hämtad 12.10.2019 från <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Countries>
- Falkheimer, J. (2001). *Medier och kommunikation: En introduktion*. Lund: Studentlitteratur.
- Fejes, A., & Thornberg, R. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Frigyes, P. (2000, maj). DN Debatt - en tribun för åsikter Mäktige Mats. *Journalisten.se*. Hämtad 8.10.2019 från <https://web.archive.org/web/20081025044616/http://www.journalisten.se/artikel/1256/dn-debatt-en-tribun-foer-asikter-maektige-mats>
- Gamson, W. (1992). Media Images and the Social Construction of Reality. *Annual Review of Sociology*, 18, 373-393.
- Garnett, E. (2018). Reading Luhmann [Blogginlägg]. Hämtad 14.7.2018 från <https://blogs.lshrm.ac.uk/kritikos/social-theory-book-club/reading-lumann/>
- Gerim, G. (2017). A Critical Review of Luhmann's Social Systems Theory's Perspective on Mass Media and Social Media. *Insan ve Toplum*, 7(2), 141-154.
- Görke, A. (2006). Niklas Luhmann's theory of social systems and journalism research. *Journalism Studies*, 7(4), 644-655.
- Hansen, P., Wallenius, T., Juvonen, S. & Varjo, J. 2019. Moving landscapes of Nordic basic education: Approaching shifting international influences through narratives of educational experts. *Compare*, 1-19.
- Henrekson, M., & Wennström, J. (2019). 'Post-truth' schooling and marketized education: Explaining the decline in Sweden's school quality. *Journal of Institutional Economics*, 15(5), 897-914
- Hylén, J. & Skarin, T. (2008). *Framtidens utbildning i Norden: – konkurrens och samverkan i en globaliserad värld*. Nordiska Ministerrådet (Rapport 553) Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet
- Ingelstam, L. (2012). *System, Att tänka över samhälle och teknik*. Statens energimyndighet. (EB2012:01). Eskilstuna: Statens energimyndighet.
- Jalava, J. (2012) (red.): Yhteiskunnan järjestelmät: Niklas Luhmannin ajattelu. Helsinki: Gaudeamus.
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Vetenskapsteori, perspektiv och kvalitativa metoder*. I Justesen, L., Mik-Meyer, N. & Andersson, S. (2011). *Kvalitativa metoder: Från vetenskapsteori till praktik*. (s. 9-29). Lund: Studentlitteratur.
- Jämförande pedagogik. (2018). I *Nationalencyclopedin*. Hämtad 14.7.2018 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/j%C3%A4mf%C3%B6rande-pedagogik>
- Jönhill, J. I. (1995). Människan som individ i sociala systems omvärld. Om individ och person i Niklas Luhmanns systemteori. *Sociologisk Forskning*, 32(3), 61-88.
- Kroon, Å. (2001). *Debattens dynamik: Hur budskap och betydelser förvandlas i mediedebatter*. Linköping: Linköpings Universitet.
- Landahl, J. (2018). De-scandalisation and international assessments: the reception of IEA surveys in Sweden during the 1970s. *Globalisation, Societies and Education*, 16(5), 566–576.
- Levin, B. (2004). Media-Government Relations in Education. *Journal of Education Policy*, 19(3), 271-283.

- Lie, S., Linnakylä, P., & Roe, A. (2003). *Northern lights on PISA: Unity and diversity in the Nordic countries in PISA 2000*. Oslo: University of Oslo, Department of Teacher Education and School Development.
- Luhmann, N., Baecker, D. & Bednarz, J. (1995). *Social systems*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Luhmann, N. & Cross, K. (2000). *The reality of the mass media*. Stanford, Calif.: Stanford University Press.
- Lundahl, L. (2016). Equality, inclusion and marketization of Nordic education: Introductory notes. *Research in comparative and international education*, 11(1), 3-12.
- MacMillan, K. (2002). Narratives of Social Disruption: Education news in the British tabloid press. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 23(1), 27-38.
- Matheson, D. (2005). *Media Discourses: Analysing Media Texts*. Maidenhead: McGraw-Hill Education.
- Mathiasson, L. (2005, maj). PISA – en maktfaktor i skoldebatten. *Pedagogiska Magasinet*. Hämtad 18.4.2019 från <https://pedagogiskamagasinet.se/pisa-en-maktfaktor-i-skoldebatten/>
- Miettinen, R. (2013). Kykenevöittävä hyvinvointivaltio ja koulun kehittämisen haasteet. *Kasvatus* 45(1), 3-18.
- Morris, P. (2015). Comparative education, PISA, politics and educational reform: A cautionary note. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 45(3), 470-474.
- Noro, A. (2000): Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. *Sosiologia* 4/2000, 321-329
- OECD. (2018). *Programme for International Student Assessment*. Hämtad 4.11.2019 från <http://www.oecd.org/pisa/>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3., [omarb.] uppl.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Perry, L. (2008). Understanding educational transfer: Theoretical perspectives and conceptual frameworks. *PROSPECTS*, 38(4), 509-526.
- Puuronen, V. (2015). Tutkijan ja tutkimuskohteen suhteesta sosiologiassa. I T., Salonen & S., I., Sotasaari (Red.), *Ajatuksia tutkimiseen: metodisia lähtökohtia*. 108-145. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Ringarp, J. & Waldow, F. (2016). From 'silent borrowing' to the international argument - legitimating Swedish educational policy from 1945 to the present day. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 2016(1), doi:10.3402/nstep.v2.29583
- Salo, U-M. (2015). Simalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. I Aaltonen, S. & Högbäck, R. (Red.). *Umpikujasta oivallukseen: Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa*. 166-xx. Helsinki: Nuorisotutkimusseura: Nuorisotutkimusverkosto.
- Schriewer, J. (1992). The method of comparison and the need for externalization: Methodological criteria and sociological concepts. In J. Schriewer & B. Holmes (Eds.), *Theories and methods in comparative education* (3rd ed.) (pp.25–83). Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Schriewer, J. (2000). World system and interrelationship networks. In T. S. Popkewitz (Ed.), *Educational knowledge: Changing relationships between the state, civil*

- society, and the educational community (pp. 305–343). Albany: State University of New York Press.
- Schriewer, J. (2003). Globalisation in Education: Process and Discourse. *Policy Futures in Education*, 1(2), 271-283.
- Schriewer, J. & Martinez Valle, C. (2004). Constructions of internationality in education. I G., Steiner-Khamsi (Red.), *The Global Politics of Educational Borrowing and Lending*. (pp 29-53). New York: Teachers College Press.
- Skolverket (2019). *PISA: en studie om kunskaper i matematik, naturvetenskap och läsförståelse*. Hämtad 4.11.2019 från <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/internationella-jamforande-studier-pa-utbildningsomradet/pisa-internationell-studie-om-15-arings-kunskaper-i-matematik-naturvetenskap-och-lasforstaelse>
- Stack, M. (2007). Media and Policy in Education. *Policy Futures in Education*, 5(1), 1-16.
- Steiner-Khamsi, G. (2003). The Politics of League Tables. *Journal of Social Science Education*, 2(1), . doi:10.4119/jsse-301
- Steiner-Khamsi, G. (2004). *The global politics of educational borrowing and lending*. New York: Teachers College Press.
- Svensson, F. (2018, februari) SKL-larm: Sverige behöver 187 000 nya lärare. Svenska Dagbladet. Hämtad 30.9.2019 från <https://www.svd.se/ny-rapport-nara-190000-nya-larare-behovs>
- Takayama, K. (2010). Politics of Externalization in Reflexive Times: Reinventing Japanese Education Reform Discourses through Finnish PISA Success. *Comparative Education Review*, 54(1), 51-75.
- Takayama, K., Waldow, F., & Sung, Y.-K. (2013). Finland Has it All? Examining the Media Accentuation of 'Finnish Education' in Australia, Germany and South Korea. *Research in Comparative and International Education*, 8(3), 307–325.
- Tække, J. (2010). Luhmann and the media: An introduction. *MedieKultur: Journal of Media and Communication Research*, 26(49).
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. (5.,[omarb.] uppl). Helsinki: Tammi.
- Varey, R. J. (2005). Niklas Luhmann's Reality of the Mass Media. *The American Journal of Semiotics*, 21(1), 101-103.
- Waldow, F. (2014). Rethinking the pattern of external policy referencing: Media discourses over the 'Asian Tigers' PISA success in Australia, Germany and South Korea. *Comparative Education*, 50(3), 1-20.
- Waldow, F. (2017). Projecting images of the 'good' and the 'bad school': top scorers in educational large-scale assessments as reference societies, *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 47:5, 647-664
- Waldow, F., Steiner-Khamsi, G. & . (2019). *Understanding PISA's attractiveness: Critical analyses in comparative policy studies*.
- Wiklund, M. (2006). *Kunskapens fanbärare: Den goda läraren som diskursiv konstruktion på en mediearena*. Örebro: Örebro Universitetsbiblioteket.

- Wiklund, M. (2007, 7.5). Utbildningspolitikens catwalk. Pedagogiska magasinet.
Hämtad 18.4.2019 från <https://pedagogiskamagasinet.se/utbildningspolitikens-catwalk/>
- University of Gratz. (2018). A (partially) interactive introduction to Systems Sciences.
Hämtad 10.7.2018 från <http://systems-sciences.unigraz.at/etextbook/sw1/luhmann.html>

Bilagor

BILAGA 1

Kategori	Artikel	Skribent(er)	Datum	Typ
PISA, lärresultat, bedömning	"Finland är inget föredöme – skolframgångarna feltolkas"	Gabriel Heller Sahlgren	21/4/2015	Debatt
	"För snabba slutsatser om finska skolan"	Mira Kalalahti, Jaakko Kauko, Fritjof Sahlström, Janne Varjo	24/4/2015	Replik
	"Viktiga kunskaper offras i det finländska skolmiraklet"	Gabriel Heller Sahlgren	15/6/2012	Debatt
	Lillebror – bli aldrig som jag	Erik Helmerson	22/4/2014	Ledare
	"Kritikerna missförstår argumentet"	Gabriel Heller Sahlgren	5/4/2015	Replik
	Jordmån för kunskap		30/11/2012	Ledare
	"Nylander ser forskningsresultat som åsikter"	Maria Larsson	8/8/2018	Replik
	Därför lyckas skolan i Finland	Pär Stenbäck	30/6/2014	Kultur- debatt
	Läsförståelsen sjunker när skolan segregeras	Sanna Thorén Björling	17/3/2012	Artikel
	En lektion i hur skolan kan lyckas	Sven-Eric Liedman	15/2/2012	Artikel

	Hemligheten bakom det finländska skolundret	Lasse Mannheimer	13/3/2012	Artikel
	Därför är finländska skolan så framgångsrik	Inger Enkvist	4/6/2011	Kultur-debatt
	"Den svenska skolan bättre ur ett finländskt perspektiv"	Fredrik Strandgren	14/7/2013	Debatt
	"Finlands mål är en likvärdig skola"	Helena von Schantz	16/7/2013	Debatt
	Läxor från Finland	Johannes Åhman	27/2/2012	Ledare
Lärare, lärarutbildning, lärarlöner	Den svenska skolan ska lära av den bästa	Lenita Jällhage	19/7/2012	Nyhets-artikel
	Billiga lärare	DN	6/3/2010	Ledare
	Status inte bara lön	Martin Liby Alonso	16/6/2011	Ledare
	Rekordlångt intresse för läraryrket	Lasse Mannheimer	9/3/12	Artikel
	Lärarjakt i den högre skolan	Martin Liby Troein	25/4/2012	Ledare
	Finland kan rädda svenska lärarbristen	Katarina Lagerwall	17/11/2017	Artikel
	Lärarna måste höja sina röster	Eva-Lis Sirén	18/4/2011	Kultur-debatt
	"Tio förändringar som ska rädda den svenska skolan"	Jan Björklund, Eva-Lis Sirén, Bo Jansson, And	6/3/13	Debatt

		ers Knappe, Mikaela Valtersson		
	Skolan: Sverige inte längre förebild	Clas Svahn	5/12/2010	Artikel
	OECD: Skolan sedd utifrån	Johannes Åhman	14/9/2011	Ledare
	Utan stöd blir inläring felinläring	Johannes Åhman	1/2/2012	Ledare
	"M måste kräva posten som utbildningsministe r"	Benjamin Dousa	20/1/2018	Debatt
	Chatt med skolverkets generaldirektör	DN	2/4/2013	Nyhets- artikel
	Det kan bli ännu värre	DN	21/3/2012	Ledare
Svensk skolpolitik och reformdebatt	"Vi måste bli överens om grunderna för skolpolitiken"	Gustav Fridolin, Helene Hellmark Knutsson, Aida Hadzialic	1/5/2015	Debatt
	Skolan tynger alliansen inför valet	Kristoffer Örstadius	4/7/2014	Nyhets- artikel
	"Moderaterna vill införa betyg redan i årskurs tre"	Anders Borg och Tomas Tobé	14/2/2013	Debatt
	"Principen om en bra skola för alla gäller inte längre"	Per Kornhall	17/3/2012	Debatt
	"Moderater och	Tomas Tobé,	30/6/2012	Debatt

	lärare vill ha tioårig skolplikt	Eva-Lis Sirén		
	"Sverige behöver nordisk modell"	Philip Teir	25/8/2014	Artikel
	Ersätt skolplikten med läroplikt av finländsk modell	Elias Glaveby	30/5/2018	Replik
	"Skolan är en sedelpress för aggressiva aktiebolag"	Lars Ohly, Rossana Dinamarca	7/8/2010	Debatt
	"Dags att svenska skolan återinför studentexamen"	Helena von Schantz	12/6/2011	Debatt